

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Julia Vanhala

”Minusta se on kuitenkin koko kirjaston ydin”

Haastattelututkimus kuvailutyöstä yleisissä kirjastoissa

Opinnäytetyö

Syksy 2023

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala

Tekijä: Julia Vanhala

Työn nimi alaotsikoineen: ”Minusta se on kuitenkin koko kirjaston ydin”: Tutkimus ja haastatteluja kuvailutyöstä yleisissä kirjastoissa

Ohjaaja: Satu Salmela

Vuosi: 2023

Sivumäärä: 49

Liitteiden lukumäärä: 1

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda katsaus yleisten kirjastojen kuvailutyöhön. Työssä käsiteltiin kuvailua yleisissä kirjastoissa, kuvailun historiaa, kuvailussa tarvittavia taitoja sekä kuvailun opetusta alan korkeakouluissa ja täydennyskoulutusta. Opinnäytetyössä nostettiin esille kuvailun ajankohtaisia aiheita kuten keskittämistä, automatisointia, kuvailuosaamista sekä kuvailun merkitystä. Tutkimusongelmana oli yleisten kirjastojen kuvailutyön tilanne ja kuvailuosaaminen. Tutkimuskysymykset olivat: Millaisia muutoksia kuvailussa on tapahtunut ja mikä on nykyinen tilanne? Miten kuvailua opetetaan ja millaista osaamista kuvailutyössä tarvitaan? Mikä kuvailussa on ajankohtaista ja millaisia tulevaisuudennäkymiä kuvailutyössä on?

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä ovat teemahaastattelut. Haastatteluissa käsiteltiin samoja teemoja, joita opinnäytetyössä on käsitelty, ja keskustelu etenee teemojen kautta. Työhön haastateltiin neljää kuvailun ammattilaista yleisistä kirjastoista. Yksi teemahaastatteluista toteutettiin paikan päällä ja muut Teamsin kautta. Yksi haastatteluista oli parihaastattelu ja loput yksilöhaastatteluita. Aineistoa käytiin läpi teemojen avulla.

Opinnäytetyössä saatiin selville, millaisia muutoksia kuvailussa on tapahtunut. Teoriassa selvitettiin pitkän aikavälin muutoksia ja haastatteluiden kautta huomattiin, millaisia muutoksia haastateltavat ovat nähneet omassa työssään. Haastateltavat ovat olleet mukana myös kehittämässä kuvailua yhteistyön kautta. Yhteistyö nähdään tärkeänä tällä hetkellä ja myös tulevaisuudessa. Kuvailua voidaan oppia kirjastoalan opinnoissa sekä täydennyskoulutuksissa. Molempia tarvitaan, koska niillä vastataan erilaisiin tarpeisiin. Koulutusorganisaatiot opettavat kuvailun perusteita, kun taas täydennyskoulutuksiin osallistuvat usein ne, joilla on jo kokemusta ja jotka haluavat syvempää ymmärrystä. Kuvailija tarvitsee kiinnostusta oppia aina lisää sekä tarkkaa silmää uppoutuakseen kuvailun maailmaan.

¹ Asiasanat: kuvailu, yleiset kirjastot, teemahaastattelut

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Library and Information services

Author: Julia Vanhala

Title of thesis: "I think that's the essence of library." Interview research on cataloguing in public libraries.

Supervisor: Satu Salmela

Year: 2023

Number of pages: 49

Number of appendices: 1

The purpose of this thesis was to provide an overview of cataloguing in public libraries. The thesis deals with cataloguing in public libraries, history of cataloguing, skills needed in cataloguing and education in universities and continuing education. The thesis highlights current topics in cataloguing such as centralization, automation, cataloguing competence, and the importance of cataloguing. The research problems focused on the state of cataloguing in public libraries. The research questions were: How cataloguing has evolved and what is its current status? How is cataloguing taught and what kind of skills are needed in cataloguing? What are contemporary topics in cataloguing and what are the future prospects?

The research method of the thesis was theme interviews. The same themes were used in the interviews that were discussed in the theoretical part, and discussions were progressed according to these themes. Four cataloguing professionals from public libraries were interviewed for the thesis. One of the interviews was conducted on site and the others via Teams. One of the interviews was a group interview with two interviewees and the rest were individual interviews. The material was analyzed on the basis of the themes.

The thesis showed what kind of changes have occurred in cataloguing. In the theoretical part, long-term changes were investigated, and interviews provided information on changes the interviewees have seen in their own work. The interviewees have also been involved in developing cataloguing through collaboration. Collaboration is seen important at the moment and in the future. Cataloguing can be learned in studies in the library field as well as in continuing education. Both are needed because they respond to different needs. Educational organizations teach the basics of cataloguing, while continuing education is often attended by those who already have experience and want a deeper understanding. Catalogers need to be interested in always learning more, and willing to immerse themselves in the world of cataloguing.

¹ Keywords: cataloguing, public libraries, theme interviews

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	1
Thesis abstract	2
SISÄLTÖ	3
Kuvaluettelo.....	5
Käytetyt termit ja lyhenteet.....	6
1 JOHDANTO	8
2 BIBLIOGRAFINEN KUVAILU	10
2.1 Kuvailun perusteet.....	10
2.2 Kuvailutyö yleisissä kirjastoissa.....	11
2.3 Kohti automatisointia	13
3 KUVAILUN HISTORIAA	16
3.1 Luetteloinnin neljä aikakautta	16
3.2 Yhteistyö kehittyy	19
4 KUVAILUN IKUINEN OPPILAS.....	22
4.1 Teoriasta käytäntöön.....	22
4.2 Kuvailun opetus.....	22
4.3 Kuvailijan taidot	25
5 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSMENETELMÄ.....	28
5.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	28
5.2 Tutkimusmenetelmän valinta ja aineiston analyysi.....	28
5.3 Haastattelujen toteutus.....	30
6 HAASTATTELUJEN TULOKSIA TEEMOITTAIN.....	33
6.1 Työhistoria kuvailun parissa	33
6.2 Kuvailun merkitys	34
6.3 Kuvailun muutoksia	35
6.4 Kuvailun opetus ja kuvailijan taidot.....	37
6.5 Kuvailun tulevaisuus.....	39
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	41

8 POHDINTAA	43
LÄHTEET	45
LIITTEET	49

Kuvaluettelo

Kuva 1. Finto AI-verkkosivu

Kuva 2. Luettelokortteja

Kuva 3. Kirjallisuuden luetteloimisopas

Käytetyt termit ja lyhenteet

ALA	American Library Association on kirjastojärjestö, joka on perustettu Yhdysvalloissa vuonna 1876.
Annif	Kansalliskirjaston kehittämä automaattisen asiasanoituksen työkalu.
Asiasanastot	Kontrolloituja sanastoja termien löytämiseen, jotta tiedontallentajat ja -hakijat käyttävät yhteistä kieltä.
Bibliografinen kuvailu	Dokumenttien perusrekisteröintiä, jonka kautta kohde on tunnistettavissa. Siihen sisältyy mm. nimeke, tekijä ja julkaisutiedot sekä ulkoasutiedot. Bibliografista kuvailua voidaan kutsua myös luetteloinniksi.
Bibliografinen valvonta	Aineiston kuvailemista, joka perustuu yhteisiin sääntöihin ja systemaattisuuteen.
Finto	Suomalainen sanasto- ja ontologiapalvelu.
FintoAI	Annifiin perustuva automaattisen sisällönkuvailun palvelu.
IFLA	International Federation of Library Associations and Institutions on kansainvälinen kirjastojärjestö, joka perustettiin 1927. Nykyään järjestössä on mukana jäseniä 150 eri maasta.
Kuvailustandardi	Ohjeita ja sääntöjä, joiden avulla kuvailua tehdään.
Marc21	Kansainvälinen kuvailu- ja tiedonsiirtoformaatti.
Metadata	Oleennaista tietoa aineistosta. Metadata tiivistää kohteen tiedot ja auttaa tunnistamaan, etsimään ja löytämään aineistoa.
Melinda	Kansallinen metatietovaranto, johon kerätään kirjastoaineistoa kuvailevaa metatietoa niin, että se on kaikkien käytettävissä.

RDA	Resource Description and Access on kuvailustandardi, jonka perusteella kuvailua tehdään.
Sisällönkuvailu	Sisällönkuvailu tukee bibliografista kuvailua. Teosta kuvaillaan luokituksen ja asiasanoituksen avulla.
Yhtenäisformaatti	Mahdollistaa tiedontallennuksen ja tiedonsiirron sähköisessä muodossa.

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tutkimusongelmana on kuvailun tilanne sekä kuvailuosaaminen yleisissä kirjastoissa. Selvitän aihetta tutkimalla ensin taustoja, teoriaa ja kuvailun opetusta. Uutta tietoa aiheeseen saan haastattelemalla kuvailutyön tekijöitä. Haastattelut antavat teoreettiseen työhön käytännön näkökulman. Kuvailuun liittyy paljon teknistä tietoa ja käsitteitä. Opinnäytetyön tarkoituksena ei ole toimia kuvailuoppaana, vaan pohtia kuvailua yleisellä tasolla ja yleisten kirjastojen kannalta. Työssä tutkitaan myös kuvailun historiaa ja kehitystä sekä kuvailun oppimista ja opetusta. Kuvailusta selvitetään ajankohtaisia aiheita. Tässä opinnäytetyössä halutaan välittää tietoa lukijoille siitä, millaista kuvailutyö on.

Kun olin harjoittelussa kirjastossa, pääsin tekemään bibliografista kuvailua ja sisällönkuvailua, ja siitä alkoi ajatus opinnäytetyön tekemisestä tähän aiheeseen liittyen. On harvinaista, jos yleisen kirjaston puolella pääsee tekemään kuvailua harjoittelun aikana, ja mietin myös sitä, miksi näin on. Saadaanko uusia osaavia kuvailijoita, jos sekä alan opetuksessa että harjoittelussa se jätetään huomiotta tai sivummalle?

Kuvailun laatusuosituksessa (Hyvärinen ym., 2023) kerrotaan, että kuvailu on ”näkymätöntä työtä, eikä sen merkitystä ymmärretä”. Kuvailu onkin ollut viime aikoina esillä. On pohdittu kuvailuosaamisen tilaa ja opetusta sekä muuttuvaa kuvailumaailmaa. Myös resurssien vaikutus kuvailun laatuun on herättänyt keskustelua. Kuvailustandardiryhmän mukaan (2018) kirjastoissa on ollut huolta resurssien vähentämisestä kuvailutyössä.

Aineistomäärät kasvavat ja monipuolistuvat. Sen myötä kuvailutyötä on yleisissä kirjastoissa kehitetty. Muistiorganisaatioiden vahvuutena on laadukas metatieto (Kuvailustandardiryhmä, 2018). Tämän takia on tärkeää ylläpitää osaamista, tuoda sitä esiin ja kertoa, miten kuvailu yhteiskunnassa ja kirjastossa vaikuttaa. Vaikka kuvailu onkin ”näkymätöntä työtä”, työn tulokset tulevat näkyviin. Laadukas kuvailu tuottaa luotettavia ja kattavia tuloksia tiedonhaussa sekä mahdollistaa kokoelmien analysoinnin.

Kuvailua voisi lähestyä monesta eri näkökulmasta. Olen valinnut tutkimusongelman sen perusteella, että opinnäytetöitä tästä aiheesta on vähän ja haluan luoda kokonaiskuvaa. Kuvailu on haastava aihe mutta mielenkiintoinen, ja haluan syventyä siihen enemmän. Tämän opinnäytetyön kautta kertyy perustietoa, jota voi tulevaisuudessa vielä syventää.

Opinnäytetyössä saatiin haastateltavien kokemuksia siitä, mikä tekee kuvailusta kiehtovaa ja merkittävää ja mitä tulevaisuus mahdollisesti tuo tullessaan.

2 BIBLIOGRAFINEN KUVAILU

2.1 Kuvailun perusteet

Bibliografinen kuvailu on yksi kirjaston keskeisiä tehtäviä. Kuvailun kautta kirjastojen aineisto tehdään löydettäväksi, jotta tiedonhakija saa etsimänsä aineiston. Bibliografista kuvailua kutsutaan myös luetteloinniksi, mutta nykyään suositellaan käytettäväksi termiä *kuvailu* (Järvimäki, 2022). Kuvailussa tärkeää on aineiston perusrekisteröinti eli teoksen olennaisten piirteiden merkitseminen. Esimerkiksi tekijä, teoksen nimi, julkaisuvuosi ja kieli kuuluvat perustietoihin, jotka merkitään kuvailussa.

Kuvailussa on tärkeää, että kuvailutiedoille on oma paikkansa tietueessa ja kentissä, eli tiedot sijoitetaan järjestelmällisesti omille paikoilleen. Kuvailuprosessi aloitetaan usein tutkimalla, onko aineistoa kuvailtu toisessa tietokannassa, josta sen voisi ottaa käyttöön muokkaamalla sitä (Melinda, 2023a). Kuvailutietojen poimiminen toisesta tietokannasta nopeuttaa työtä, eikä samaa työtä tarvitse tehdä useaan kertaan. Aina aineiston kuvailutietoja ei löydy valmiina, vaan se täytyy kuvailla itse alusta asti eli primäärikuvailulla.

Bibliografinen kuvailu on osa bibliografista valvontaa, joka voidaan jakaa sisällönkuvailuun ja bibliografiseen kuvailuun (Suominen ym., 2009, s. 18–19). Sisällönkuvailu täydentää bibliografista kuvailua asiasanoituksen avulla. Bibliografisessa valvonnassa on tärkeää, että kuvailu on luotu systemaattisesti, eli tarvitaan yhteisiä sääntöjä. Sisällön tärkeitä elementtejä kuten teemaa, henkilöitä, tapahtumapaikkoja ja tapahtuma-aikaa kuvaillaan asiasanoilla. Sisällönkuvailussa tarvitaan teokseen tutustumista ja sen tulkintaa, jotta siitä osataan nostaa esiin keskeiset tiedot.

Asiasanoitusta tarvitaan, jotta tiedontallentajat ja tiedonhakijat käyttävät yhteistä kieltä. Kuvailussa käytettävät termit ovat kontrolloidun asiasanaston mukaisia, jotta tiedonhakija löytää oikeat termit ja jotta aineisto olisi järjestyksessä ja löydettävissä. Esimerkiksi Kansalliskirjaston tuottama palvelu Finto on eri alojen sanasto, joka on vapaasti käytettävissä ja jonka avulla kuvailu ja tiedonhaku onnistuvat paremmin.

Bibliografisen kuvailun laatuun täytyy panostaa. Kun kyseessä on suuret aineistomäärät, aineistot hukkuvat toistensa joukkoon ja ovat sekavassa järjestyksessä, ellei niitä jotenkin järjestetä. Ilman kuvailua ei voi tietää, mitä aineistoa on, mistä sen löytää tai mitä se sisältää. Bibliografiseen kuvailuun liittyy paljon yhteisiä sääntöjä, joiden avulla kuvailutyöstä tulee tehokkaampaa, mutta samalla asiakkaiden on myös helpompi löytää ja käyttää kirjaston aineistoa. Sääntöjen avulla kuvailutiedoista saadaan yhteensopivia ja työ on tehokkaampaa, koska samaa aineistoa ei tarvitse kuvailla montaa kertaa. Nykyiset kuvailusäännöt perustuvat aikaisemmin tehtyihin sääntöihin, esimerkiksi Pariisin periaatteisiin, joista kerrotaan tarkemmin opinnäytetyön kolmannessa osassa. IFLA:n kuvailusäännöt (2016) Statement of International Cataloguing Principles (ICP) sisältävät periaatteita ja sääntöjä, joita noudatetaan kansainvälisesti. Kuvailusäännöistä löytyy yleisiä periaatteita, jotka on hyvä pitää aina mielessä, kun työskentelee kuvailun parissa kirjastossa. Tärkeimpänä yleisistä periaatteista löytyy se, kuinka asiakkaat on huomioitava ja panostetaan siihen, että luodaan ymmärrettävää ja mahdollisimman kätevästi käytettävää dataa.

Suomessa kuvailuohjeet tuottaa Kansalliskirjasto (2017), joka tekee yhteistyötä kansainvälisten ja suomalaisten tahojen kanssa. Suomessa yhteistyötä tehdään kirjastojen, museoiden, arkistojen, julkaisualan ja tutkimusorganisaatioiden kanssa. Kansainvälisiä yhteistyökumppaneita ovat metatiedon kehittämisverkostot ja kansalliskirjastot, jotka toimivat oman maansa kuvailutyössä. Kuvailu ei liity ainoastaan kirjaston toimintaan, vaan sitä tekevät myös muut organisaatiot, joissa käsitellään suurta määrää aineistoa, kuten artikkeleita, esi- neitä tai kuvia. Kuvailutyö on siten hyvin laaja kokonaisuus.

Kansalliskirjasto (2017) koordinoi Suomessa tapahtuvaa kirjastojen välistä yhteistyötä. Näihin yhteistyöryhmiin kuuluvat esimerkiksi kuvailustandardiryhmä, kuvailevan metatiedon asiantuntijaryhmä ja sisällönkuvailun asiantuntijaryhmä. Näiden tehtävänä ja tavoitteena on saada uusia kuvailustandardeja vietyä eteenpäin, selvittää käytännön kuvailukysymyksiä sekä saada metatietoa paremmin linkitettyä ja työtä tehostettua.

2.2 Kuvailutyö yleisissä kirjastoissa

Julkaisujen määrän lisääntyessä kasvaa myös tarve kehittää kuvailutyötä kirjastoissa. Yleisissä kirjastoissa kuvailutyötä onkin viime vuosikymmeninä kehitetty merkittävästi.

Esimerkiksi sähköisten tietojärjestelmien kehittyminen, standardien kuten RDA:n kehitys ja metatietovaranto Melindan kehitys ovat vaikuttaneet suuresti kuvailutyöhön. Kuvailustandardiryhmä (2018) kertoo, että kirjastoissa on oltu huolissaan siitä, että laadukkaan kuvailun tarve on suuri, mutta kirjaston kuvailutyön resursseja vähennetään. Organisointia halutaan vielä parantaa, ja siinä on vielä tehtävää sen suhteen, että kuvailua saataisiin tehokkaammaksi. Resurssien vähentyminen huolestuttaa, koska tiedetään, että olisi yhä paljon tehtävää. Uudet muutokset vaativat aina ensin paljon työtä, vaikka niiden tavoitteena on lopulta auttaa kuvailijaa työssään.

Yleisten kirjastojen metatietoryhmän tekemässä kyselyssä on selvitetty kuvailutyön organisointia (YKN metatietoryhmä, 2021). Kyselyyn on vastannut yhteensä 146 kirjastoa. Kyselyyn vastanneista kirjastoista 119:ssä tehdään kuvailutyötä. Tämän perusteella kyselyssä on määritelty, että yleisissä kirjastoissa kuvailutyöhön osallistuu 424 työntekijää. Kyselyssä on selvitetty myös, millaista kuvailua tehdään eli onko kyse tietueiden täydennyksestä, poiminnasta tai primäärikuvailusta ja tehdäänkö kuvailua oman kirjaston lisäksi muille kirjastoille. Kirjastoista 18,2 prosenttia on vastannut, että kuvailutyötä ei kirjastossa tehdä. Hankintavaiheessa käsitellään ennakkotietueita, mutta kuvailu tehdään kimpan muissa kirjastoissa. Vastausten mukaan loput kirjastot tekevät kuvailutyötä.

Kuvailun merkityksen yleisissä kirjastoissa voi nähdä myös katsomalla lakia yleisistä kirjastoista (1492/2016). Kuvailutyön merkityksen voi nähdä yleisten kirjastojen lain monessa kohtaa. Esimerkiksi kuudennessa pykälässä kerrotaan, että kirjaston tehtävänä on tarjota pääsy aineistoihin ja tietoon. Kirjaston tarkoitus ei ole olla kasa kirjoja ja aineistoa, jonka seassa etsiskellä, vaan tarkoituksena on, että aineisto on hyvin järjestetty, aineisto löydetään ja tiedetään, mitä kokoelmaan kuuluu. Nämä kaikki asiat ovat keskeisiä kuvailussa. Kuvailu on työtä, joka ei asiakkaalle näy, mutta silti se vaikuttaa moneen asiaan myös yleisissä kirjastoissa. Pitää muistaa, että kuvailun laatu vaikuttaa asiakkaiden kokemuksiin ja tarpeisiin. Kuvailu vaikuttaa koko kokoelmaan, ja kuvailussa saa jatkuvasti luoda uutta kokoelmaa. Lisäksi se vaikuttaa siihen, mitä aineistoa löydämme verkkokirjastosta ja millaisia hakutuloksia saamme.

Kuvailussa ajankohtaista on työn keskittäminen isoihin kirjastoihin (Joru, 2016). Tilanne on usein se, ettei tätä työtä enää tehdä pienemmissä kirjastoissa. Kuvailutyö on nykyään

keskittynyt harvemmille, ja sitä ei tee jokainen kirjastoalan ammattilainen. Kirjastot miettivät sitä, mikä on resurssien kannalta kätevää, ja sen takia monet kirjastot ostavat kuvailutiedot muualta ja tietoja ainoastaan täydennetään kirjastoissa tarpeen mukaan.

Keskittämisen etuna ovat laadukkaammat kuvailutiedot, koska sen kautta pystytään paremmin valvomaan laatua ja tekemään yhteistyötä. Kansalliset ja kansainväliset kuvailusäännöt toteutuvat paremmin ja kuvailu on varmemmalla pohjalla sen suhteen, että kuvailutyötä tekevät ovat kuvailun ammattilaisia. Lisäksi keskittäminen vapauttaa resursseja muuhun kirjastotyöhön ja päällekkäinen työ vähenee (Peltonen, 2018). Jorun (2016) mukaan kuvailutyön keskittämisessä kannattaa kuitenkin ottaa huomioon se, että kirjastojen kokoelmat eivät ole identtisiä, ne eroavat toisistaan ja kirjastossa voi olla aineistoa, jota muualta ei löydy. Jos kirjastossa ei ole kuvailuosaamista, kuvailun laatu voi harvinaisemman tai paikallisen aineiston kanssa jäädä puutteelliseksi, ja silloin huonossa tapauksessa kokoelman monipuolisuus voi kärsiä.

Se mikä on kuvailussa nyt oikein tai sääntöjen mukaista, ei ole välttämättä sitä muutaman vuoden kuluttua. Kuvailulle ominaista on se, että kuvailu muuttuu ja kehittyy koko ajan. Uusien muutosten tullessa pitää osata kehittyä ja opetella uusia tapoja. Muutoksissa pyritään siihen, että kirjastojen asiakkaat voisivat entistä paremmin hakea tietoa ja että työ olisi mahdollisimman tehokasta. Kuvailutyö on tarkkaa, ja pieniinkin yksityiskohtiin on osattava kiinnittää huomiota. Kuvailusta saattaakin tulla mieleen pilkuntarkka työ. Kuvailutietoja tarkastetaan yhä uudelleen, ja silloin lopputuloksena voi saada laadukkaita tuloksia tiedonhaussa. Pienilläkin asioilla on kuvailussa merkitystä, ja pienetkin virheet ja onnistumiset jäävät näkyviin ja vaikuttamaan. Esimerkiksi huolimattomuusvirheet saattavat vaikuttaa siihen, että aineisto ei löydykään tietokannasta. Jos jokin kirjain tai numero on vahingossa jäänyt puuttumaan, hakutulos muuttuu. Sen takia tarkkana oleminen ja tarkistaminen on tärkeää.

2.3 Kohti automatisointia

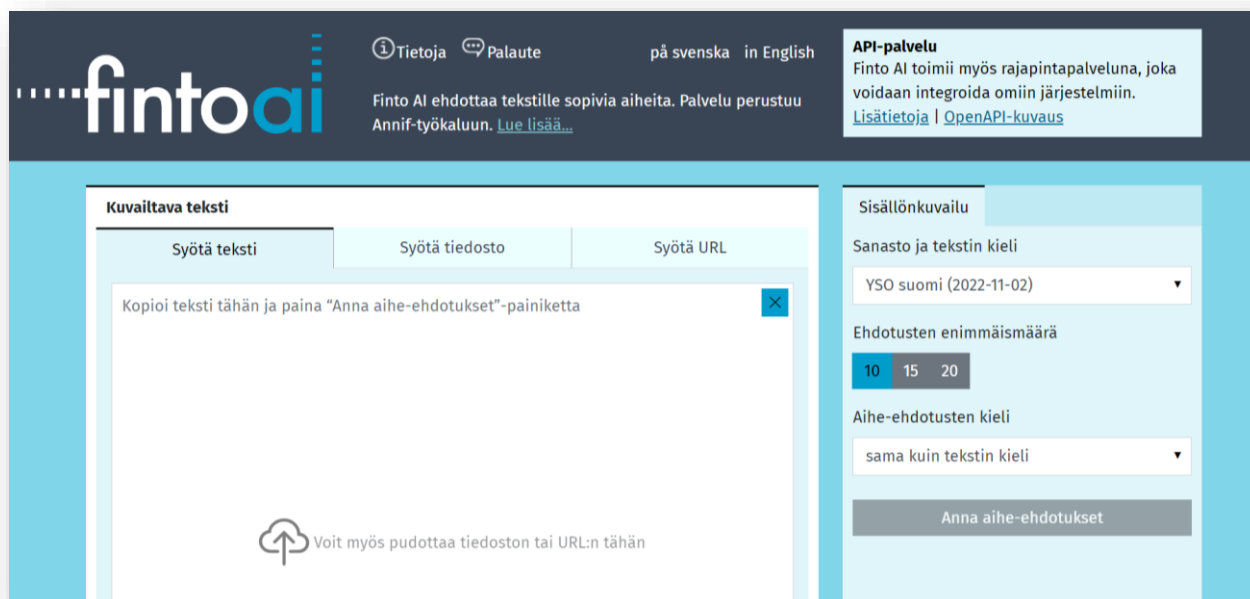
Automatisointi on tämän hetken trendi ja kehittyvä alue. Kansalliskirjaston kuvailupolitiikan (Seppälä ym. 2021) mukaan 2020-luvun kuvailussa tärkeäksi nousee kansainvälinen ja kansallinen yhteistyö sekä tekoälyn ja automaation kehitys metatiedon tuotannossa. Hulkkosen ym. (2021, s. 3) mukaan kasvava aineistomäärä ja erityisesti sähköisen aineiston määrä luo

automatisoinnin tarpeen, sillä ilman kuvailua aineisto jää käyttäjän saavuttamattomiin. Myös Kansalliskirjaston metatietovisiossa (Frosterus, 2020) on käännetty katse tulevaan ja ajateltu, miten tekoäly ja automatisointi vapauttavat resursseja rutiininomaisista tehtävistä vaativampiin kuvailun tehtäviin. Siten koneoppimisen kautta tuotettu tieto sekä kuvailijan tekemä työ sopeutuvat yhteen.

Kuvailun automatisoinnin tarkoitus ei välttämättä ole poistaa ihmistyötä kuvailusta kokonaan, vaan helpottaa työtä ja vapauttaa henkilöstöresursseja tehtäviin, joissa asiantuntemus on kaikkein kriittisintä. (Hulkkonen ym., 2021, s. 3)

Kuvailustandardiryhmän (2018) mukaan automatiikka ei vielä ole tarpeeksi kehittynyttä luotettavaan kuvailuun, sillä laadusta, hakutuloksista ja luotettavuudesta ei ole taetta. Automaatiikka kuitenkin kehittyy koko ajan ja kuvailija voi käyttää uutta teknologiaa hyödykseen. Esimerkiksi automaattista sisällönkuvailua voi tehdä Annif-työkalun tai Finto AI -palvelun avulla.

Kansalliskirjastossa kehitetty koneoppimiseen ja kieliteknologiaan perustuva Annif käyttää eri algoritmeja yksitellen ja yhdistelminä, mikä tekee työkalusta monipuolisen ja mukautuvan. Finto AI on rakennettu Annifin pohjalta. Finto AI -palvelu perustuu Yleisen suomalaisen ontologian käsitteisiin, ja sillä voidaan kuvailla kolmella kielellä. Lappalainen ym. (2021) korostavat, että kuvailun automatisoinnissa tärkeää on laadun valvominen ja mittaus erilaisin keinoin. Artikkelissa kerrotaan, että esimerkiksi tilastollisilla menetelmillä voidaan vertailla automatiikalla tuotettua kuvailua ihmisten tekemään kuvailuun.

Kuva 1 Finto AI-verkkosivu (Kansalliskirjasto, i.a.).

Finto AI- ja Annif-palveluja voi kokeilla kuka tahansa verkkosivun tai rajapintapalvelun kautta. Kuten kuvasta 1 nähdään, Finto AI -palveluun voi syöttää tekstin, tiedoston tai URL-osoitteen ja katsoa, millaisia asiasanaehdotuksia palvelu luo. Kielen voi valita suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi. Kieliä pystyy myös sekoittamaan, eli esimerkiksi suomenkieliseen tekstiin voi luoda ruotsinkieliset asiasanat.

Automatisointi kehittyä edelleen, ja tulevaisuudessa sen käyttöä voidaan vielä laajentaa ja lisätä myös yleisissä kirjastoissa. Automatisoinnista näkee myös sen, että kehitys ei tapahdu itsestään. Jotta kuvailun automatisoinnista on hyötyä, sen eteen pitää nähdä vaivaa. Vielä ei tiedetä, millaista kuvailu tulee olemaan tulevaisuudessa. Kuvailun merkityksen näkee, kun ajatellaan kasvavaa aineistomäärää ja monipuolistuvaa aineistoa. Aineiston löydettävyyteen täytyy panostaa, koska muuten aineistosta ei ole hyötyä. Uusia ideoita ja kehitystä tarvitaan, ja tarvittava osaaminen voi muuttua. Kuvailijoilta vaaditaan erilaista osaamista ja asiantuntemusta kuin aikaisemmin.

3 KUVAILUN HISTORIAA

3.1 Luetteloinnin neljä aikakautta

Kuvailun historian kautta näkee, miten kuvailu on kulkenut kirjastojen kehittymisen rinnalla. Tässä luvussa käytettävät suomenkieliset lähteet kuvailun historiasta ovat vanhempia, mutta niiden tueksi on mukana kansainvälisiä lähteitä. Huomio kiinnittyy tässä suurelta osin kansainväliseen kehitykseen ja laajoihin kehityskulkuihin. Suomessa tapahtuvia muutoksia otetaan tässä kohtaa vähemmän huomioon. Kuvailun historian tunteminen on opinnäyte-työni kannalta tärkeää, jotta voin saada syvällisemmän käsityksen kuvailusta sekä löytää tärkeitä kehitysaskelleita ja ymmärtää syitä siihen, miksi jokin tehdään tietyllä tapaa ja miksi on ollut tarpeen edistyä kohti laadukkaampaa kuvailua. Kuvailun historian kautta näkee myös, kuinka paljon vaivaa ja aikaa kehittymiseen on tarvittu. Mitä enemmän kuvailun historiaan tutustuu, sitä paremmin näkee, että muutokset ovat olleet ponnistusten takana.

Kokkonen (1979, s. 65–67) on tuonut esille D.M. Norrisin teoksen *History of Cataloguing*, jossa luettelointi on jaettu neljään aikakauteen:

1. vanhan ajan luettelot –1100
2. keskiajan luettelot 1100–1400
3. akateemiset luettelot 1500–1700
4. luetteloinnin syntymäkausi 1700–1850.

Antiikin aikana on ollut suuria kirjastoja ja suuria kirjakokoelmia, ja näistä suurimpia ja tunnetuimpia ovat Aleksandrian, Pergamonin ja Celsuksen kirjastot. Näissä kirjastoissa säilytettiin kymmeniä tuhansia ja satoja tuhansia kirjoja. Suuret kirjakokoelmat vaativat luette- loita, jotta tietyn teoksen voi löytää tai tietää, mitä kaikkea kokoelmaan sisältyy. Vanhan ajan luetteloihin kuuluvatkin antiikin kirjastojen luettelot (Kokkonen, 1979, s. 65–67). Luettelot oli- vat monimutkaisia ja sekavia käyttää, sillä kirjoissa ei tuohon aikaan ollut nimiölehtiä, vaan kirjan alkusanat, nimeke tai jokin kirjassa esiintyvä henkilö kirjattiin luetteloon.

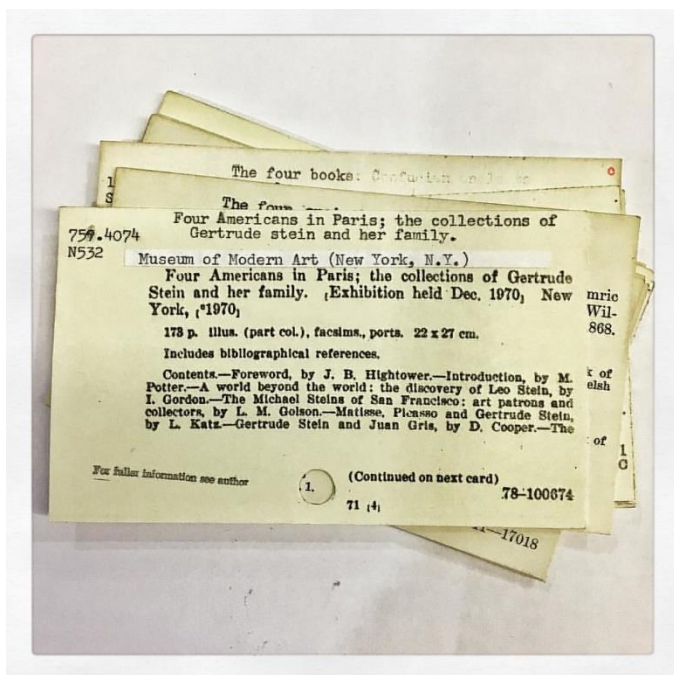
Luetteloinnista ei tullut järjestelmällistä, vaan tietoja kirjattiin tapauskohtaisesti. Sievänen-Allen (1978, s. 147) kertoo, että varhaiset luettelot olivat inventaariolistoja eli niiden tarkoitus oli yksinkertainen ja suurin osa luetteloista pysyi tällaisina myöhäiskeskiajalle saakka.

Keskiajan luetteloita laadittiin paljon luostarikirjastoissa, joissa luettelot olivat hieman kehittyneempiä, mutta vieläkin luettelot olivat epäjohdonmukaisia (Kokkonen, 1979, s. 66). Ensimmäinen tunnettu yhteisluettelo on Registrum Librorum Angliae vuosilta 1250–1296, ja se on laadittu Englannin luostarikirjastoissa. Keskiajan luettelot ajoittuvat vuosiin 1100–1400. Epäjohdonmukaisuus näkyi luetteloinnissa myös saman kirjaston sisällä, sillä luetteloita tehtiin sitä mukaan, kun kirjoja tuli lisää sen tarkempaa suunnitelmallisuutta käyttämättä.

Kirjapainotaidon keksiminen loi tarpeen kehittyneemmälle luetteloinnille, koska kirjojen määrä lisääntyi. Etenkin kirjakaupat ja yliopistot tekivät yhtenäisempiä luetteloita (Kokkonen, 1979, s. 66–67). Tästä sai nimensä luetteloiden kolmas aikakausi *akateemiset luettelot*, ja tämä aikakausi ajoittuu vuosiin 1500–1700. Akateemisten luetteloinnin kaudella nimiölehti yleistyi, mikä helpotti luettelointityötä. Kirjastojen organisoinnin tärkeys tuli esille Gabriel Naudén kirjasto-opin kirjan kautta. *Advis pour dresser une bibliothèque*, joka julkaistiin vuonna 1627, on vanhin kirjasto-opin oppikirja, ja siinä käsitellään organisoinnin tärkeyden lisäksi käyttäjän huomioimista eli kirjaston järjestämistä mahdollisimman helpoksi käyttäjien kannalta.

Luetteloinnin syntymäkauden aikaan eli noin vuosina 1700–1850 julkaistiin monia säännöstöjä, kuten vuonna 1791 valmistunut kansallinen Ranskan kirjastoille tarkoitettu luettelointisäännöstö ja British Museumin säännöstö vuodelta 1839, joka tehtiin yhden kirjaston tarpeisiin (Kokkonen, 1979, s. 67). *The French Cataloging Code of 1791* oli merkittävä siitä syystä, että se kosketti koko Ranskaa sekä siksi, että siinä ensi kerran mainittiin korttiluettelot. Säännöstössä tuotiin esiin vaihteita, joita luetteloinnissa täytyi tehdä seuraavasti:

- Kirjat täytyy numeroida.
- Jokaisen teoksen bibliografiset tiedot kirjoitetaan ylös kortteihin.
- Kortit laitetaan aakkosjärjestykseen.
- Kortit säilytetään omassa kirjastossa, mutta lähetetään myös Pariisiin.

Kuva 2 Luettelokortteja (Kennedy, 2017).

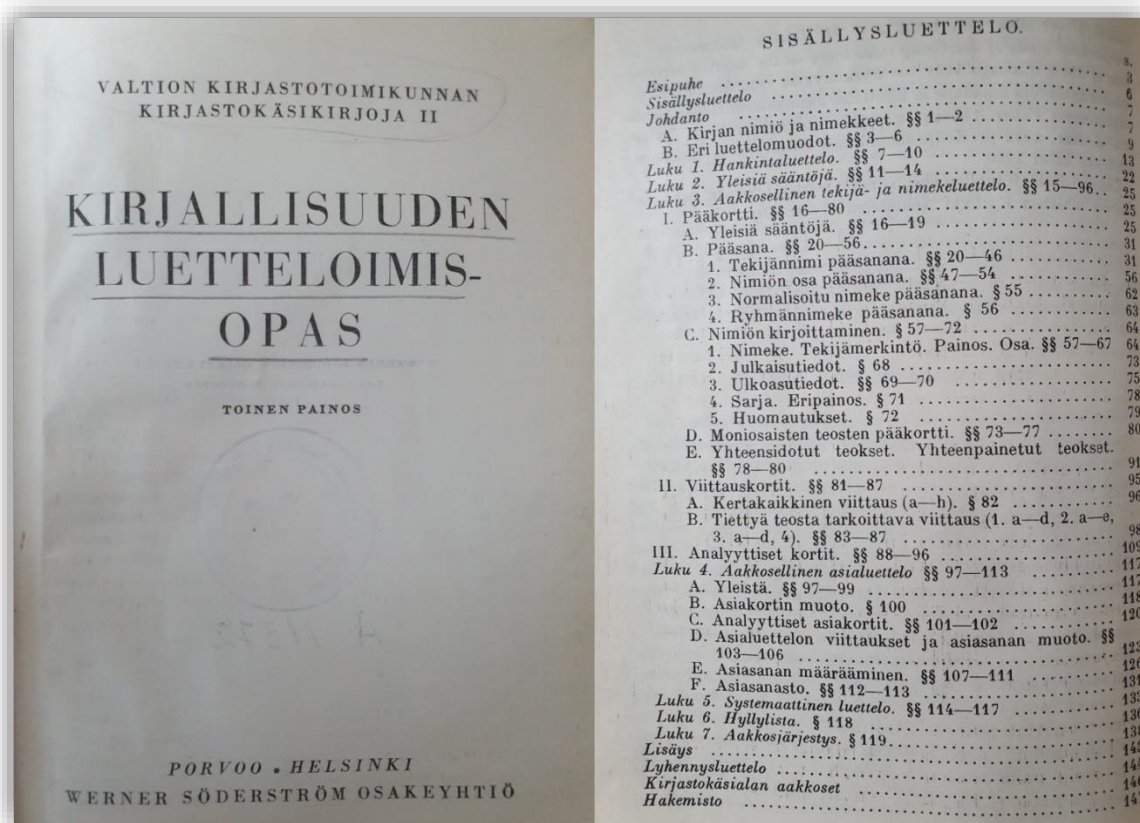
Luetteloinnin syntymäkauden aikana säännöstöjä kehitettiin kansoittain ja kielialueittain eli yhtenäisiä kansainvälisiä sääntöjä ei vielä ollut. Kuten Ranskan ohjeista näkee, tänä aikakautena otettiin käyttöön korttiluettelot, joista näkyy esimerkki kuvassa 2. Niistä tuli hyvin suosittuja, koska ne vastasivat silloiseen tarpeeseen, sillä niitä pystyi päivittämään ja ne olivat ajan tasalla (Coyle, 2016). Nimenä luetteloinnin syntymäkausi kuvaa sitä, miten luettelosta on siirrytty luettelointiin. Vaikka luettelointia on sitäkin ennen tehty, niin kyseessä olivat enemmän luettelot kuin luettelointi eli esimerkiksi hankintaluettelot. Luetteloinnissa on kyse laajemmasta kokonaisuudesta, ja sitä alettiin kehittää aktiivisemmin luetteloinnin syntymäkauden aikaan.

Luetteloinnin neljän aikakauden jälkeen perustettiin kirjastoseuroja, esimerkiksi American Library Association (ALA) vuonna 1876, mikä osaltaan myös vaikutti luetteloinnin kehittymiseen. Luettelointi kehittyi painettujen luetteloiden kautta ja yhteisluetteloinnin kautta (Kokkonen, 1979, s. 66–67). Kun julkaistiin luetteloita ja tehtiin maiden sisällä omia sääntöjä luetteloinnille, avattiin samalla halua edistää luettelointia ja yhteistyötä enemmän. 1800-luvun lopussa, etenkin yhteisluetteloiden edistymisen myötä, huomattiin yhteistyön kehittämisen tarve.

3.2 Yhteistyö kehitty

Joitakin vuosia sitten Helsingin yliopiston kirjaston luetteloiden keskuudessa herätti hilpeyttä harjoittelija, joka lopetettuaan luettelointiharjoitukset eri osastoilla tuskastuneena huokasi: -Ollapa maailman kaikissa kirjastoissa yhdet ja samat luettelointisäännöt! (Aulo, 1971, s. 20)

1800-luvun alussa Amerikassa ja Britanniassa tehtiin useita sääntöjä luetteloinnille, mutta vasta vuonna 1908 American Library Association ja Library Association of United Kingdom julkaisivat yhteiset luettelointisäännöt *Catalog Rules: Author and Title Entries* (Denton, 2007). Sievänen-Allen (1978) kutsui näitä luettelointisääntöjä ensimmäiseksi käytännön esimerkiksi kansainvälisestä yhteistyöstä kirjastoalalla, ja se oli hyödyllinen tietolähde myös muissa maissa, esimerkiksi Saksassa ja Suomessa.

Kuva 2. Kirjallisuuden luetteloimisopas (Valtion kirjastototoimikunnan kirjastokäsikirjoja, 1952).

Yllä olevassa kuvassa 3 nähdään *Kirjallisuuden luetteloimisopas* vuodelta 1934. Teos on ensimmäinen suomalainen luettelointisäännöstö ja sitä

käytettiin yleisissä kirjastoissa ja monissa tieteellisissäkin kirjastoissa Suomessa (Kokkonen, 1979, s. 124–126).

Kirjallisuuden luetteloimisopas on rakennettu pääkorttien, viittauskorttien ja analyyttisten korttien ympärille (Valtion kirjastotoimikunnan kirjastokäsikirjoja, 1952). Kirjasta löytyy tietoa julkaisutietojen ja ulkoasutietojen merkitsemisestä sekä asiasanoituksesta. Samanlaisia asioita huomioidaan ja pohditaan tänäkin päivänä, mutta eri tavalla. Teoksen toisesta painoksesta löytyy ensimmäisen ja toisen painoksen esipuheet. Ensimmäisessä painoksessa on kiteytetty syyt siihen, miksi tällaisen oppaan julkaiseminen on ollut tärkeää.

Kirjojen luetteloiminen ei ole helppo tehtävä tarkoituksenmukaisuuteen ja johdonmukaisuuteen pyrittäessä. Käytäntö muodostuu helposti vaihtelevaksi eri kirjastoissa ja kirjaluetteloissa. Jotta edes samassa kirjastossa jatkuvasti noudatettaisiin yhdenmukaisia menettelytapoja, kirjoitetaan niistä usein sääntöjenmukaiset ohjeet. (Valtion kirjastotoimikunnan kirjastokäsikirjoja, 1952, s. 3)

Kirjallisuuden luetteloimisoppaassa oli puutteita, ja tarvetta oli laajemmille ohjeille. Huomattiin, että muunkielisten teosten luettelointi tuotti vaikeuksia, koska opas oli laadittu suomenkielistä kirjallisuutta varten (Kokkonen, 1979, s. 124–126). Lisäksi opasta pidettiin sekavana. Vuonna 1972 Suomessa ilmestyi *Suomen kirjastojen luettelointisäännöt*, jonka tavoitteena oli olla toimiva erilaisille kirjastoille.

Pariisin luettelointikonferenssissa vuonna 1961 haluttiin saada ratkaisuja luetteloinnin ongelmiin ja etenkin yhteistyön puutteeseen. Luettelointia haluttiin saada yhtenäisemmäksi, tarkemmaksi ja valvotummaksi. Keino, jolla tämä ratkaistiin, oli yhteistyö ja uusien luettelointisääntöjen luominen. Esimerkiksi eri maissa oli erilaisia käytäntöjä siitä, miten toimittiin, kun teoksella ei ollut henkilötekijää vaan julkaisu oli laitoksen, yhdistyksen tai muun tekemä, ja silloin syntyi eroja, kuka merkittiin tekijäksi (Sievänen-Allen, 1978). Konferenssissa hyväksyttiin yleinen perusta yhteistyölle eli Pariisin periaatteet. Konferenssiin osallistui 53 maata ja 12 kansainvälistä organisaatiota (Denton, 2007). Siellä kirjattiin 12 kohtaa luettelointiohjeita. Siinä vaiheessa ne olivat enemmän suosituksia kuin sääntöjä ja ne jättivät vielä jokaisen omaan pohdintaan tarkemmat tavat luetteloita (IFLA, 1961). Konferenssissa syntyneet ohjeet olivat yleisluontoisia ja jättivät tulkinnanvaraa, ja edelleen eri maissa toimittiin eri tavoin (Sievänen-Allen, 1978). Pariisin luettelointikonferenssiin viitataan usein eri

lähteissä, ja sen merkitys on ollut iso luettelointiyhteistyölle. Silloin eri maista kokoonnuttiin yhteen ja keskusteltiin yhteisten luettelointikäytäntöjen mahdollisuuksista.

International Federation of Library Associations and Institutions IFLA järjesti vuonna 1969 luetteloasiantuntijakokouksen, jotta luettelointia saataisiin yhtenäistettyä ja standardoitua, ja sen seurauksena syntyi yleinen bibliografinen valvonta eli Universal Bibliographic Control. Yleinen bibliografinen valvonta tarkoittaa, että julkaisun tiedot merkitään niin täydellisenä kuin mahdollista (Sievänen-Allen, 1978, s. 149). Kokouksen seurauksena luotiin myös bibliografisen tietueen malli, mikä oli hyvin konkreettinen kehitysaskel, koska sillä ohjeella pystyttiin kansallisesti ja kansainvälisesti luomaan yhdenmukaisia kuvailutietueita (Ruhanen & Sarvilinna, 2018, s. 206). Luetteloasiantuntijakokouksen seurauksena siirryttiin käytäntöön, jossa jokaisessa maassa toimii Kansalliskirjasto tai muu vastaava organisaatio, joka vastaa maan bibliografisesta valvonnasta (Sievänen-Allen, 1978, s. 148–149). Tämä tehtiin sen takia, että voitaisiin mahdollisimman tehokkaasti tehdä bibliografista valvontaa.

Tässä vaiheessa historiaa kuvailu löysi nykypäivän muotoa. Esimerkiksi yhdenmukaisuus, yhteistyö ja Kansalliskirjaston merkitys olivat isoja askeleita, jotka näkyvät nykyäänkin. Tässä kohdassa historiaa luotiin ääriviivoja yhteiselle toiminnalle kuvailun kehittämiseen.

4 KUVAILUN IKUINEN OPPILAS

4.1 Teoriasta käytäntöön

Tässä opinnäytetyön luvussa tutkitaan kuvailun opetusta sekä täydennyskoulutusta. Kuvailun opiskelussa ja opetuksessa on monia haasteita koulujen, opetuksen ja oppimisen näkökulmasta. Kuvailun opetusta voi järjestää monella tavalla. Voidaan miettiä, opiskellaanko enemmän teoria vai käytäntö edellä. Haasteena voi olla, miten opiskelijat pääsevät itse tekemään ja kuvailemaan. Monet kuvailuun liittyvät asiat selkiytyvät vasta, kun pääsee itse tekemään, koska siinä pääsee teoriasta käytäntöön. Kuvailun opetus ja oppiminen voivat etenkin aluksi olla hyvin haastavia myös siksi, että kuvailuun liittyy hyvin paljon käsitteitä ja teoreettista tietoa, jotka pitäisi osata yhdistää käytännön tekemiseen.

4.2 Kuvailun opetus

Kuvailuosaamista tarvitaan, sillä kuvailu on kirjaston yksi keskeinen tehtävä ja laadukkaaseen dataan täytyy panostaa, jotta tiedonhaku on sujuvaa. Opetussuunnitelmien ja henkilökohtaisten tiedonantojen kautta tässä luvussa tutkitaan, miten kuvailua voi oppia ja millaisia kursseja löytyy kuvailusta kirjastoalan opetuksessa sekä mitkä ovat syitä siihen, että kuvailun opetus on järjestetty tietyllä tapaa.

Seinäjoen ammattikorkeakoulun (2023) kirjasto- ja tietopalvelualan opinto-oppaassa vuodelta 2020 on ollut yksi pakollinen kurssi kuvailuun liittyen eli *tiedon organisointi*, joka oli viiden opintopisteen kokonaisuus. Siinä käytiin läpi kuvailun perusteita eli kuvailusääntöjä, sisällönkuvailua, asiasanastoja ja luokitusjärjestelmiä sekä tehtiin perustason kuvailua kirjastoaineistosta. Vuoteen 2020 asti on ollut siis oma kurssinsa kuvailulle. Vuonna 2021 opetussuunnitelmaan tuli muutoksia. Tiedon organisointi siirrettiin osaksi tiedonhaun ensimmäistä kurssia, ja uudesta kurssista muodostui *Tiedonhaku ja -tallennus*. Mäkinen-Laitila kertoo (henkilökohtainen tiedonanto, 5.10.2023), että *Tiedon organisoinnin* opintojakso palautetaan opetussuunnitelmaan vaihtoehtoisena opintojaksona. Kurssi tulee olemaan jatkoa *Tiedonhaku ja -tallennus* kurssille, eli halukkaat voivat vielä jatkaa kuvailun opiskelua pakollisen opintojakson lisänä.

Kuvailussa tapahtuneella kehityksellä ja nykyisellä suunnalla, etenkin keskittämisellä, on ollut osuutensa opetuksen näkökulmasta (S. Mäkinen-Laitila, henkilökohtainen tiedonanto, 25.4.2023). Kuvailua tekevät yhä harvemmat, ja varsinkin pienissä kirjastoissa kuvailua tehdään hyvin vähän. Mäkinen-Laitila kertoo, että Seinäjoen ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman suunnittelussa on mukana työelämän yhteistyöryhmä, jonka kanssa uusia muutoksia on pohdittu. Tutkinto-ohjelman ja yhteistyöryhmän ajatukset kuvailun opetuksen suhteen ovat olleet samansuuntaisia, minkä takia kurssin muotoa on muutettu.

Turun ammattikorkeakoulun (2022) kirjasto- ja tietopalvelualan koulutuksen opetussuunnitelmasta löytyy kymmenen opintopisteen kurssi *Kokoelmien kehittäminen ja kuvaileva metatieto*. Kurssi sisältyy laajentavan osaamisen opintoihin. Kurssin sisältöihin kuuluu metatiedon perusteita ja sen merkitystä tiedonhaussa. Isomäen (2019) mukaan kuvailun koulutustarjonnassa on tärkeää, että opiskelijat oppivat kuvailun perusteita, ja innokkaimmille on tarjolla myös syventävää tietoa.

Turun ammattikorkeakoululla (P. Isomäki, henkilökohtainen tiedonanto, 25.4.2023) on sopimus Turun AMK:n kirjaston kanssa ALMA-tietokannan käytöstä. Kuvailun opetus on järjestetty niin, että opiskelijat pääsevät käyttämään harjoitustietokantaa ja tekemään kuvailua siellä. Isomäki lisää, että tällainen lähestymistapa kuvailun opetukseen onnistui, kun kyseessä oli koulussa paikan päällä oleva opiskelijaryhmä. Haasteita opetukseen Turun ammattikorkeakoulussa kuvailun suhteen tuli, kun opetusta järjestettiin etänä esimerkiksi diplomio opiskelijoille. Piti kehitellä toisenlainen tapa, jotta myös he pääsisivät tekemään kuvailua käytännössä. Silloin otettiin käyttöön RIMMF-työkalu, joka on selainpohjainen ja ilmaiseksi ladattava. Sen kautta etänä olevat opiskelijat pääsivät opettelemaan RDA-kuvailua. RDA in Many Metadata Formats eli RIMMF opettaa RDA:n käyttöä, mutta ei kuitenkaan MARC21-formaatin käyttöä. RIMMF:n lisäksi opetellaan MARC21:n käyttöä toisella tavalla eli harjoittelemalla Excelissä, johon on luotu samankaltaiset kentät kuin MARC21-formaatissa.

Informaatiotutkimusta opetetaan Oulun ja Tampereen yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa. Oulun yliopistossa (i.a.) opetettavasta informaatiotutkimuksen kandidaatin koulutuksesta löytyy viiden opintopisteen kurssi *Informaatio sisällöjen arviointi ja organisointi*. Kurssi on osa informaatiotutkimuksen aineopintoja. Kurssi liittyy keskeisesti kuvailuun, sillä siihen sisältyy

informaatio- ja tiedonhallintajärjestelmien ja kuvailun opetusta.

Åbo Akademiassa (i.a.) informaatiotutkimusta opetetaan yhteiskuntatieteiden yhtenä pääaineena, joka valitaan ennen toisen opiskeluvuoden alkua. Siihen kuuluu myös kuvailun opetusta kurssin *Kunskapsorganisation* yhteydessä. Kurssilla käydään läpi teoriaa sisällönkuvailusta ja bibliografisesta kuvailusta sekä erilaisten dokumenttien kuvailua. Kurssi kuuluu informaatiotutkimuksen perusopintoihin ja on pakollinen opintojakso. Kuvailua käsitellään myös kurssilla *Forskningsorienterad informationsservice* eli tutkimuksen tietopalvelut, jossa on otettu huomioon tutkimustiedonhallinnan periaatteet ja tutkimustiedon säilytys ja kuvailuperiaatteet (E-L, Eskola, henkilökohtainen tiedonanto, 26.5.2023). Lisäksi sitä opiskellaan kurssilla *Digitalisering och datahantering* (Digitalisointi ja tiedonhallinta), jossa aiheena on digitoitujen kokoelmien järjestäminen muistiorganisaatioissa kuvailun yhteensopivuuden, uudelleenikäytön, kestävyuden ja muuttuvuuden näkökulmista.

Tampereen yliopistossa (i.a.) informaatiotutkimuksen opiskelu alkaa viestinnän monitieteisestä kandidaatinohjelmasta, minkä jälkeen voi maisteriopinnoissa erikoistua informaatiotutkimukseen. Opetussuunnitelmasta löytyy kurssi *Tiedon organisointi ja informaatioarkkitehtuuri*, joka on viiden opintopisteen kokonaisuus ja kuuluu informaatiotutkimuksen aineopintoihin. Kurssi kattaa sisällään muun muassa organisoinnin menetelmien historiaa ja filosofiaa, perusteita kuvailusta ja organisoinnista sekä erilaisten aineistojen kuvailua.

Tällä hetkellä Kansalliskirjaston merkitys on suuri kuvailun täydennyskoulutuksessa. He järjestävät esimerkiksi RDA-webinaareja, koulutuksia, kyselytunteja, RIMMF-työpajoja sekä Melindaan liittyvää opetusta ja myös paljon muuta. Kansalliskirjaston merkitys ja jatkuvan oppimisen mahdollisuudet ovat tärkeitä, jotta jo työssä olevat voivat oppia lisää kuvailutyöstä. Kansalliskirjastosta löytyy asiantuntemus ja ajantasainen tieto, joten heidän opetuksensa ja tiedon jakaminen muille on erittäin tärkeää. Kuvailutyössä on tärkeää, että kehitetään ja opitaan uutta, sillä ongelmat ja yllättävät tilanteet eivät lopu. Kuten Isomäki (2019) toteaa julkaisussaan, ”luetteloinnin oppiminen on loputon suo”.

Kuvailun koulutusta on järjestetty yksittäisinä tilaisuuksina sekä maksullisina kursseina, koska myös työelämässä tarvitaan kuvailun koulutusta. Esimerkiksi Kirjastopalvelu (2022)

tarjoaa maksullista koulutusta, jossa käsitellään kuvailun ajankohtaisia aiheita ja kirjaston kokoelmiin otettavien teosten kuvailua. Amk-metatietoasiantuntijakyselyn (Kiviranta, 2022) perusteella on huomattu kuvailun osaamisen tarve ja järjestetty kurssi Metatiedon mestariksi. Kyselyssä tuli esiin, millä tavoin kuvailijat ylläpitävät kuvailutaitoja. Kyselyn mukaan kuvailua opetellaan itsenäisesti, amk-koulutuspäiviin tai kansalliskirjaston koulutuspäiviin osallistumalla paikan päällä tai etänä ja Metatiedon mestariksi -kurssiin osallistumalla sekä suorittamalla kirjastoalan oppilaitosten kursseja.

Kuvailun laatusuosituksessa on todettu, että ammattikorkeakouluissa kuvailusta opetetaan perusteita (Hyvärinen ym., 2023). Kuvailuun liittyvien opintojaksojen läpikäyminen on antanut kuvan, että kirjastoalan opetukseen useimmiten liittyy yhden kurssin verran kuvailun opetusta. Kuvailun opetukseen on erilaisia tapoja. Kuvailun opetusta voidaan liittää yhteen toisen kurssin kanssa, ja eri aiheet tukevat toisiaan. Kuvailu on siinä mielessä helppo liittää yhteen toisen kurssin kanssa, että kuvailu liittyy suurimmaksi osaksi hyvin keskeisesti kirjaston muihin tehtäviin. Kuvailun yhdistäminen kokoelmatyöhön tai tiedonhakuun on siten perusteltua. Perusymmärrys kuvailusta on tärkeää kaikille kirjastotyötä tekeville, mutta asiantuntemus siirtyy yhä enemmän harvoille, sillä kuvailutyötä pääsevät tekemään keskittämisen kautta yhä harvemmat. Opetusta voidaan miettiä uudella tapaa siinäkin suhteessa.

Kuvailun koulutukselle on kysyntää, ja siksi on tärkeää olla tarjolla täydennyskoulutusta. Kansalliskirjasto tuottaa aktiivisesti uusia koulutuksia työelämän tarpeisiin. Kuvailukoulutusta järjestävät Kansalliskirjasto ja muut kuvailuosaajat, vaikka heillä ei ole virallista koulutustehtävää (Hyvärinen ym., 2023).

4.3 Kuvailijan taidot

Millaista osaamista kuvailijat sitten työssään tarvitsevat? Kansallisen metatietovarannon Melindan (2023b) sivuilla kerrotaan, millaisia taitoja kuvailussa tarvitaan ja millaista osaamista erityisesti Melinda-kuvailija tarvitsee. Melindan tavoitteena on luoda kaikille Suomen kirjastoille yhteinen tietovaranto. Kaikki kuvailijat eivät ole mukana Melinda-yhteistyössä, mutta joka vuosi kirjastoja liittyy mukaan. Yleisten kirjastojen liittyminen Melindaan on alkanut vuonna 2015, ja siitä lähtien yleisiä kirjastoja on liittynyt mukaan vuosittain. Melindassa

on jaoteltu kuvailussa vaadittavat taidot osaamiskartan avulla kolmeen ryhmään seuraavalla tavalla:

- perusosaaminen
- lisäosaaminen
- osaamisen täydentäminen.

Perusosaamiseen kuuluvat asiat ovat paljolti sellaisia, joita jokainen kuvailija tarvitsee riippumatta siitä, millaista kuvailutyötä tekee tai onko mukana Melindassa. Siihen kuuluu muun muassa formaattiosaaminen, kuvailuosaaminen ja sisällönkuvailu (Melinda, 2023b). Melindassa korostuu yhteisten sääntöjen oppiminen ja noudattaminen, mikä on jokaiselle kuvailijalle tärkeä taito. Kuvailuosaamiseen ja sisällönkuvailuun liittyy myös aineiston tuntemus, analysointi ja tulkinta. On osattava löytää sopivia asiasanoja ja tuntea kirjastoluokitus ja ymmärtää kuvailun ja tiedonhaun suhde toisiinsa. Myös Suominen ym. (2009, s. 293) korostavat yleissivistyksen tärkeyttä etenkin sisällönkuvailussa, jossa tarvitaan aineiston tuntemusta ja tulkintaa. Bibliografisessa kuvailussa taas pyritään yhtenäiseen siihen, että kuvailu olisi kuvailijasta riippumatta samanlainen.

American Library Association (2017) viittaa samoihin taitoihin kuin Melindan perusosaamisessa mainitut taidot eli yhteisten sääntöjen sekä kuvailun ja sisällönkuvailun osaaminen. ALA:n mukaan kuvailijan on ymmärrettävä periaatteet esimerkiksi asiasanastojen ja standardien takana. Lisäksi kokonaiskuvan ymmärtäminen on tärkeää, eli miten metadattaa luodaan ja mitä sääntöjä siihen liittyy. Jotta saadaan luotua yhtenäistä metadattaa, on osattava liittää oman organisaation käytännöt kansainväliseen kuvailuun.

Lisäosaamiseen kuuluu Melindasta löytyvien apuohjelmien käyttö (Melinda, 2023b). Esimerkiksi artikkelien kuvailutyökalun käyttäminen sekä Merge-käyttöliittymän eli tuplatietueiden yhdistämisen osaaminen kuuluvat lisäosaamiseen. Lisäksi replikointi eli tietueiden automaattinen siirtyminen Melindasta paikallisiin kirjastotietokantoihin on tärkeää kaikille Melindassa mukana oleville kuvailijoille.

Melindaan liittyvissä koulutuksissa voi kehittää omaa osaamistaan, ja siihen liittyy osaamiskartan kolmas kohta eli osaamisen täydentäminen. Koulutuksiin osallistuminen auttaa myös

pysymään ajan tasalla uusista muutoksista. Kuvailuosaamista voi kehittää työkokemuksen kautta sekä osallistumalla koulutuksiin. ALA (2017, s. 7) kertoo, että tärkeää on kiinnostus aiheeseen, uteliaisuus ja avoimuus sekä yhteistyön tekeminen. Kiinnostus työhön on lähtökohdana sille, että haluaa oppia uutta ja jaksaa panostaa huolellisuuteen, sillä ne ominaisuudet ovat tärkeitä kuvailutyössä.

5 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSMENETELMÄ

5.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tutkimusongelma on kuvailun tilanne yleisissä kirjastoissa. Kuvailutyö on kirjaston peruspilari, joka vaikuttaa kaikkeen kirjastossa tehtävään työhön. Sen takia opinnäytetyön tutkimusongelma on ajankohtainen ja tärkeä aihe tutkittavaksi. Työssä haluan avata yleisten kirjastojen kuvailutyötä ja pohtia, mikä tekee siitä merkityksellistä. Tutkimusongelmaa selvitetään seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

- Millaisia muutoksia kuvailussa on tapahtunut ja miten niiden kautta on päädytty nykyiseen tilanteeseen?
- Millä tavoin kuvailua opetetaan ja millaista osaamista kuvailutyötä tekevä tarvitsee?
- Mikä kuvailussa on nyt ajankohtaista ja millaisia tulevaisuudennäkymiä kuvailutyössä on?

5.2 Tutkimusmenetelmän valinta ja aineiston analyysi

Käytän opinnäytetyössäni kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Sen avulla pystyy selvittämään esimerkiksi asioiden merkityksiä ja taustaa (Jyväskylän yliopisto, 2021). Mietin, miten saisin löydettyä vastauksia tutkimusongelmaani, ja parhaiten se onnistuu haastatteluiden kautta. Haastateltavikseni olen valinnut yleisten kirjastojen kuvailutyön tekijöitä. Haastattelu sopii myös sen vuoksi tutkimukseeni, että sen kautta saadaan syvällistä tietoa kuvailutyöstä.

Tässä opinnäytetyössä haastattelumuotona on teemahaastattelu. Hirsjärven ja Hurmeen (2022, Teemahaastattelu - puolistrukturoitu haastattelu -luku) mukaan teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, jossa keskustelu etenee teemojen ja haastateltavan ajatuksien kautta. Teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto. Tarkkoja kysymyksiä ei ole laadittu, vaan haastattelu on vapaata keskustelua. Sen kautta

haastateltava voi tuoda omaa näkökulmaansa ja kokemuksiaan esille. Tärkeää on, että eri haastateltavien kanssa käsitellään samat teemat, mutta teemojen käsittelyjärjestys voi vaihdella.

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että tiedonantajat ovat valittu harkiten ja tarkoituksen mukaisesti eikä satunnaisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 98). Tiedonantajilla tulisi olla paljon tietoa tai kokemusta tutkittavasta aiheesta. Teemahaastattelussa haastateltaviksi valituilla on tutkittavasta aiheesta omakohtaista tietoa ja kokemuksia (Puusa & Juuti, 2020, s. 112). Tutkijan on selvitettävä tutkimuskohteestaan keskeiset ja olennaiset tiedot, jotta hän pystyy syventämään omaa ymmärrystään. Tutkijan tieto aiheesta vaikuttaa siihen, miten hän pystyy kommunikoimaan haastateltavien kanssa. Tutkittavasta aiheesta on ymmärrettävä keskeinen käsitteistö, jotta haastateltava ja haastattelija puhuvat samaa kieltä (mts. 113).

Teemahaastatteluiden toteutus vaihtelee eri tutkimuksissa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 88). Tärkeää on löytää vastauksia tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin. Haastatteluissa ei voi kysyä mitä tahansa, vaan täytyy pysyä tutkimuksen teemoissa. Tarkentavat kysymykset ovat kuitenkin teemahaastattelun etu, koska niiden avulla voidaan tarttua haastateltavien esille nostamiin asioihin.

Opinnäytetyön eri luvuissa käsiteltävät teemat jatkuvat nyt haastatteluiden puolelle. Sen takia teemahaastattelu on sopiva valinta tähän tutkimukseen. Asiat, joita olen pohtinut ja tutkinut läpi työn, saavat uuden ulottuvuuden asiantuntijoiden kokemusten, näkökulmien ja tiedon kautta. Haastatteluiden kautta näen, millä tavoin teoriaosuuden asiat näkyvät käytännössä kuvailutyössä ja onko jotain, mitä en ole ottanut huomioon. Haastatteluissa halutaan saada vastauksia tutkimuskysymyksiin ja nähdä erilaisia näkökulmia.

Aineiston analysointiin ei ole yhtä oikeaa tapaa laadullisessa tutkimuksessa (Puusa & Juuti, 2020, s. 145). Analysoinnin tapa riippuu siitä, millainen tutkimus on kyseessä. Eskolan ja Vastamäen (2010, s. 43) mukaan teemahaastattelua analysoidaan usein aineistoa teemoittamalla ja tyypittelemällä. He kertovat, että litteroinnin jälkeen aineistoa voi esimerkiksi järjestää uudestaan teemoittain ja tutkia, millaisia vastauksia haastateltavilta on tullut eri teemoihin. Haastatteluista analysoitaessa pohditaan myös teoriaa ja

aikaisempia tutkimustuloksia. Puusa ja Juuti (2020, s. 148) kertovat, että laadullisen aineiston analyysin tavoitteena on luoda kokonaisuus, jonka kautta luodaan perusteltu tulkinta ja johtopäätökset.

Ruusuvuori ym. (2010, s. 10–11) kertovat, että tutkija ja aineisto kohtaavat aineiston analyysin kautta. Aineiston analyysiin siirtyminen on usein haastavaa, minkä takia on tunnettava analyysiin vaiheet: aineistoon tutustuminen, järjestäminen ja luokittelu, analysointiprosessi, tulkinta ja keskustelu aineiston kanssa. Ruusuvuori ym. lisäävät, että yhtä oikeaa tapaa aineiston analyysiin ei ole vaan tutkimuksessa käytettävät näkökulmat sekä tutkimusongelma ja -kysymykset vaikuttavat analyysiin.

Jotta aineisto on luotettavaa, on analyysi tehtävä systemaattisesti (Ruusuvuori ym., 2010, s. 27). Tässä työssä aineistoanalyysi tehdään jokaisen haastattelun kohdalla samalla tavalla. Aineisto analysoidaan teemoittelulla eli jokaisesta haastattelusta etsitään tiettyjä teemoja ja haastateltavien ajatuksia ja kokemuksia niistä. Ruusuvuori ym. (2010, s. 27) kertovat, että systemaattisuudessa on osattava perustella valinnat, rajaukset ja periaatteet koko matkan varrelta.

Tutkimuksen eettisyys täytyy ottaa huomioon tutkimuksen aloittamisesta asti. Eettisyyteen vaikuttaa muun muassa aiheen valinta, tutkimuksen tarkoitus, tutkimussuunnitelman tekeminen, tieteellisen tutkimuksen kriteerien huomioiminen, aineistonkeruu ja analysointi, tutkimuksen kesto sekä tulosten julkaiseminen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 163–165). Tutkimuksen eri vaiheissa täytyy perustella tehdyt valinnat. Eri vaiheet luodaan kokonaisuudeksi, ja eettisyys täytyy ottaa huomioon eri osissa mutta myös kokonaisuudessa.

5.3 Haastattelujen toteutus

Haastattelun opinnäytetyötä varten neljää yleisessä kirjastossa työskentelevää kuvailijaa. Haastateltavana olevat kuvailijat työskentelevät keskisuurissa ja isoissa kirjastoissa. Haastattelujen kestot olivat 37, 41 ja 61 minuuttia. Haastattelun kolmea kuvailijaa Teamsin kautta ja yhtä paikan päällä. Yksi haastattelu toteutettiin parihaastatteluna. Haastatteluja varten kysyttiin osallistujilta tutkimusluvat etukäteen eikä tutkimuslupia näissä haastatteluissa tarvittu.

Haastateltavat ovat olleet mukana kuvailun yhteistyössä ja kuuluvat Melinda-kirjastoihin. Nämä olivat tärkeimmät perusteet heidän valitsemiseensa. Koska osa haastattelun teemoista liittyi kuvailun muutoksiin ja merkityksiin, niin opinnäytetyön teemojen kannalta on hyvä, että haastateltavilla oli pidemmältä ajalta kuvailukokemusta. Otin yhteyttä haastateltaviin sähköpostilla ja sovimme käytännön asiat sekä kerroin heille, mistä haastattelussa on kyse ja mistä teemoista keskustelemme. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Litteroitua aineistoa tuli 56 sivua. Litterointi on tehty peruslitterointitarkkuudella, mikä sopii teemahaastatteluun. Peruslitteroinnille tyypilliseen tapaan teksti on litteroitu sanatarkasti jättäen mukaan puhekieliset ilmaisut.

Aiheen rajausta tarvittiin teoriaosassa, mutta myös haastatteluissa. Tutkimusongelman ja tutkimuskysymysten kautta selvisi, mihin haastatteluilla haetaan vastauksia. Sen takia keskusteltaviksi teemoiksi valittiin kuvailun merkitys ja muutokset, kuvailun oppiminen ja kuvailijan taidot sekä kuvailun tulevaisuus (liite 1). Haastattelurunko on laadittu työn teoriaosuiden pohjalta. Haastattelut aloitettiin puhumalla haastateltavien työurasta kuvailun parissa, minkä kautta keskustelu saadaan luontevasti käyntiin. Teemojen järjestys on määritelty haastattelurungossa, mutta käsiteltävät asiat saivat sekoittua, kunhan kaikkia teemoja käsiteltiin.

Haastatteluihin valmistauduttiin testaamalla laitteiden toimivuus, Teamsin litterointitoiminnot sekä nauhoittaminen. Yksi haastattelu nauhoitettiin puhelimella, joten varmistettiin, että se onnistuu. Haastattelija kävi läpi haastattelurungon toimivuuden miettien joitakin valmiita kysymyksiä. Haastattelutilanne ja -paikka olivat rauhallisia, koska pyrittiin välttämään ylimääräisiä häiriötekijöitä.

Haastattelut sujuivat hyvin. Mielenkiintoinen aihe ja ystävälliset haastateltavat, joilla on aiheesta paljon kokemusta, tekivät tilanteesta rennon. Yhden haastateltavan haastattelija tunsi ennestään, muut olivat uusia tuttavuuksia. Tärkeää oli haastattelijan taustalla oleva tutkimus, jotta aiheesta pystyttiin keskustelemaan yhdessä. Kuvailu on laaja kokonaisuus, joten teemat antoivat haastatteluille suuntaa. Liian tarkkaa aiheen rajausta ei haluttu tehdä, koska tärkeää oli jättää vapaata tilaa erilaisten näkökulmien esille tuomiselle.

Aineisto on anonymisoitu ja haastateltavat on numeroitu yhdestä neljään (H1, H2, H3, H4). Aineisto on ensin käyty läpi tutustumalla siihen ja tekemällä siitä muistiinpanoja. Sen jälkeen aineisto on järjestetty teemoittain eli on tutkittu, millaisia huomioita haastateltavat ovat kertonut eri teemoihin liittyen. Teemat linkittyvät toisiinsa, ja haastavaa onkin löytää tuloksille paikkansa ja luoda kokonaisuus. Hyvät oivallukset on lisätty tekstiin suorina lainauksina.

6 HAASTATTELUJEN TULOKSIA TEEMOITTAIN

6.1 Työhistoria kuvailun parissa

Haastateltavat ovat jø tehneet töitä kuvailun parissa kymmeniä vuosia. Yhdellä on kokemusta vuodesta 1988 asti, ja muilla kuvailutyö on alkanut 2000-luvun puolella. Kuvailutyöhön on päädytty, koska on ollut tarvetta kuvailuosaamiselle. Samalla kiinnostus on herännyt ja on koettu, että kuvailutyö on merkityksellistä. Käytännön kuvailutyön lisäksi haastateltavat ovat olleet mukana kansallisissa yhteistyöryhmissä kuten yleisten kirjastojen metatietoryhmässä ja toimijakuvailun asiantuntijaverkostossa. Yhteistyöryhmien kautta on päästy verkostoitumaan ja on pysytty ajankohtaisten asioiden mukana (H4). Yhteistyöryhmillä on merkitystä lisäksi siinä, että pääsee ennalta näkemään tulevia muutoksia (H3).

Kuvailua on organisoitu kirjastoissa eri tavoin. Jotkut tekevät kuvailutyön ohessa paljon muitakin työtehtäviä, ja jotkut tekevät kuvailua päätoimisesti. Se vaikuttaa siihen, kuinka aika riittää kuvailuun. Resurssit ovat vaikuttaneet siihen, kuinka nopeasti aineisto saadaan asiakkaalle (H3). Sama haastateltava totesi, että primäärikuvailtava aineisto vaatii enemmän aikaa, joten aineiston lainaan saaminen hidastuu.

Meillä ei ole kirjastossa yhtään kuvailijaa, joka tekisi keskittyisi yksistään kuvailuun vaan meillä kaikkien työ- ja tehtävänkuvaan kuuluu myös asiakaspalvelu. Siitä on tietyt edutkin kyllä, että silloin kuvailijat saa konkreettisen kuvan siitä mitä asioita tiskillä tiedustellaan, ja että mitä mahdollisesti olisi hyvä ottaa kuvailun huomautuksissa sitten huomioon. Että sitä se palvelee. Mutta sitten taas toisaalta, koska resursseja on vähän, niin se vähän hidastaa kirjojen, joissa me joudutaan tehdä primäärikuvailua, niin niitten lainaansaamista. Et se vie enempi aikaa. (H3)

Haastateltavien kanssa keskusteltiin myös, mikä tekee kuvailusta mielenkiintoista ja mikä haastavaa. Kuvailutyössä mielenkiintoista on tiedon järjestäminen ja dokumentointi (H4). Kuvailussa pääsee tekemään salapoliisityötä, kun etsitään epäselviä asioita. Esimerkiksi tekijätietoja ja julkaisutietoja voi joutua selvittämään monesta paikasta. Palkitsevana koettiin ratkaisun löytäminen. Haastateltava (H4) toteaa, että toisinaan täytyy hyväksyä, että ei kannata käyttää enempää aikaa etsimiseen. Kuvailutyö on palkitsevaa, sillä työssä löytyy aina uutta opittavaa ja uudenlaisia haasteita (H2). Kuvailussa pääsee näkemään aineistoa, ja

kuvailtava aineisto on monipuolista ja aineiston monipuolisuus tuo mielenkiintoa työhön. Välillä kuvailtavana on lasten paksulehtinen kirja ja välillä haastava tieteellinen vieraskielinen teos.

Siis tavallaan semmoinen turhautumisen kokemus siitä, että kuvailu ei ole kerralla valmis, että sehän olisi ihannetilanne, että tässä maassa tai maailmassa tieto, että tehtäisiin vain kerran ja sitten sitä tarvittaessa muut kuvailijat täydentäisi. Mutta käytännössä meillä on semmoista turhauttavaa käsin tehtävää tietojen siirtelyä ja kopelointia ja liikettä tietokannasta toiseen, mikä tuntuu ihan järjettömältä. Se on se ärsyttävin puoli. (H2)

Mutta että sitten kun se on tehnyt enemmän ja ja kun ei ole kuvailusäännöt juuri hetken aikaisemmin muuttunut esimerkiksi radikaalisti niin kaikki ne välimerkit-hän ne nyt on niin. Niin hallussa kuitenkin, ettei se ole sillä lailla raskasta kun sitä nyt vaan naputtelee niinku naputteli mitä mitä tahansa tekstiä, sitä marc tietuetta. (H2)

6.2 Kuvailun merkitys

Tämän teeman kohdalla löytyi eniten samankaltaisuutta haastateltavien vastauksissa. Saattaa olla niin, että kuvailun merkitys ei muutu, vaikka ohjeet, järjestelmät ja organisointi muuttuvat. Haastateltavilla oli sama näkemys kuvailun merkityksestä. Sen kautta voidaan löytää tietoa. Haastateltavat korostivat, että tämän vuoksi kuvailutyöhön täytyy panostaa ja se on tehtävä kunnolla, jolloin koko kirjastokenttä hyötyy siitä. Kuvailu mahdollistaa tiedonhaun, verkkokirjaston toimivuuden ja monipuolisen löytämisen (H4).

Kyllä minä ajattelen, että se on hyvin tärkeä asia, se auttaa ihmisiä löytämään sitä tietoa, mitä he tarvitsee ja minä pikkusen nikottelen kun puhutaan kuvailun keventämisestä, eli jota minä käsitän, että keventämisellä tarkoitetaan sitä, että jätetään kuvailussa joku asia tekemättä ja tehdään se vähän ei niin maan perusteellisesti. Minä itse ajattelisin näin, että kun tehdään sitä kuvailua kerralla, niin tehdään se kunnolla ja se palvelee silloin koko kirjastokenttää. (H3)

Kuvailu on kirjaston ydin, koska kirjasto on tiedonvälittäjä ja ilman kuvailua se ei olisi mahdollista (H1). Kuvailu on tärkeää, jotta aineisto on hallussa ja pysytään perillä siitä, mitä kirjasto hankkii ja mitä asiakkaat käyttävät (H3). Kuvailun avulla pystytään myös analysoimaan aineistoa. Yksi haastateltava totesikin kirjastotietokantojen olevan osa verkkomaailmaa ja tulevaisuudessa ne voisivat olla enemmän auki muualla verkossa (H4).

Kaikki haastateltavat pitävät tärkeänä, että kuvailu tehdään huolella ja ajatellaan pidemmällä aikavälillä. Kuvaillessa pitää huomioida, miten aineiston löytää vielä myöhemminkin (H4). Asiakaspalvelussa näkee, mitä asiakkaat kysyvät ja mitä kuvailussa on hyvä ottaa huomioon. Esimerkiksi musiikin kuvailussa otetaan huomioon, että nuottikokoelmiin laitetaan muun muassa laulujen alkusanat.

Se tuntuisi aika kummalliselta, jos kirjastoissa ei tehtäisi enää mitään, ja jätettäisiin tietyt asiat vaan kuvailematta. Niin kyllä se söisi pohjaa ihan asiakaspalvelultakin että kun ajattelet kuinka ihmeellisiä asioita välillä asiakaspalvelussa kysytään, niin se että tietokannasta sitten löytyy. (H4)

Mitä paremmin se kuvailutyö tehdään, mitä kattavammin ja monipuolisemmin sitä paremmin se yhdistyy tai on konvertoituviissa aina uusiin systeemeihin. Jos me sen sijaan tehdään vähän epästandardien mukaista kuvailua ja vähän sinne päin ja ajatellaan, että tällä nyt ei ole niin merkitystä kukaan tätä ei tarvitse eikä käytä. Niin niin, kyllä se sitten näkyy siinä lopputuloksessa ja myös siinä, että miten. Miten ne järjestelmät on sitten siirrettävissä kommentoitavissa tuleviin versioihin. (H1)

6.3 Kuvailun muutoksia

Seuraavaksi haastatteluissa keskusteltiin kuvailun muutoksista. Haastateltavilla oli paljon kokemusta kuvailun muutoksista oman työuransa kautta. Haastateltavien kokemuksista löytyi yhtäläisyyksiä ja eroja. Työuran kesto kuvailun parissa vaikutti siihen, millaisia kokemuksia oli kuvailun muutoksista. Kortistolaatikoiden aikana kahdeksankymmentäluvun lopulla tietojen merkitsemisessä tuli nopeasti tila vastaan (H1). Säilytystila vaikutti siihen, kuinka paljon voitiin luettelotietoja tallentaa. Merkittävä muutos oli kortistojen vieminen sähköiseen muotoon. Sähköisiin tietokantoihin siirtymisessä oli suuri työ, mutta myös hyötyjä oli paljon. Haastateltava H1 kertoo, että tietokantojen kehitys on vaikuttanut esimerkiksi siihen, että pystytään seuraamaan lainoja, lainaus on helpottunut ja tilastointi on helpottunut. Kuvailun kautta aineistoa voidaan analysoida ja sähköiset tietokannat ovat helpottaneet kuvailua ja analysointia.

Aloitin työurani tekemällä luettelokortteja noilla muun muassa tuommoisella vähän monistuskoneella elikkä ja sitten pikkuhiljaa näin siinä sen siirtymisen sinne tietokantoihin. (H1)

Siihen meni useita vuosia ja ja meilläkin ja joka puolella varmaan oli sitten näitä projekteja, joissa se kortistosta oleva tieto vietiin sinne sähköiseen tietokantaan. Ja nehan on kehittynyt tässä tosi hurjasti vuosien varrella. (H1)

Kirjastokimppojen syntyminen ja laajentuminen ovat vaikuttaneet kuvailuun paljon, koska kirjaston omista tietokannoista on siirrytty yhteisiin tietokantoihin eli kirjastot ovat osa laajempaa verkostoa (H2). Yhteistyön kehittyminen ja Melindan tulo on muuttanut kuvailutyötä yhtenäisemmäksi. Tietokantojen yhteensovittaminen ja se, että alun perin kirjastoilla oli omat tietokantansa, luovat haasteita yhtenäiselle tietokannalle. Yhteensovittaminen on haasteellista, ja vielä on paljon sellaista, mitä joutuu siirtelemään tietokannasta toiseen. Vaikka monia sääntöjä ja rakenteita on yhteistyöllä muovattu yhteensopivimmiksi, niin pohjalla näkyy jonkin verran entistä eri kirjastojärjestelmien vaihtelevuutta.

Yhteistyön laajentuminen merkitsee sitä, että kaikki noudattavat samoja sääntöjä. Virheet näkyvät myöhemmässä vaiheessa ja hankaloittavat työtä. Haastateltava H2 kertoi, miten tietokantojen yhdistämisestä yli kymmenen vuotta sitten huomasi, että omat ”teippiratkaisut tai erityisviritykset” eivät ole järkeviä ja hankaloittavat työtä myöhemmin.

Haastateltava H2 pohti kuvailun organisointia sekä etenkin hajautetun ja keskitetyn mallin tuomia muutoksia. Organisaation rakenteet ja käytännöt vaikuttavatkin siihen, ketkä kuvailua tekevät. Hajautetussa mallissa kuvailua on tehty jokaisella osastolla ja jokaisessa kirjastossa. Kun on huomattu, että hajautettu malli ei ole tehokas, on vaihdettu toisenlaiseen tapaan ja keskitetty toimintaa.

Melinda yhteistyö on ollut iso muutos ja tehostanut kuvailua (H4). Kirjastopalvelun hyödyntäminen on auttanut kuvailutyötä. Silloin kirjastossa tiedot tarkistetaan ja aineisto laitetaan eteenpäin. Tietojen yhdistely käsin vähenee. Sama haastateltava H4 miettii kuitenkin, että kaikesta ostopalvelusta huolimatta omaa kuvailutyötä tarvitaan.

Kuvailuohjeiden muutos ja siirtyminen RDA:n käyttöön on ollut suuri muutos kuvailussa. Melindan asiasanastoja tulee lisää, ja sanastot ja asiasanojen linkittäminen ovat kehittyneet. Asiasanojen löytyminen Fintosta on muuttanut työtä, koska kuvailijan ei tarvitse erikseen hakea asiasanoja, vaan ne pystytään poimimaan Fintosta (H2).

Sanotaan näin, että muutos on jatkuvaa eli minun aikana isoimpia muutoksia on oikeestaan näissä kuvailuohjeissa eli siirtyminen RDA:han. Se oli iso muutos ja koska me olemme yksi Melinda-kirjastoista niin sehän merkitsee että meidän on oltava siellä niin sanotusti etulinjassa. (H3)

6.4 Kuvailun opetus ja kuvailijan taidot

Toiset varmaan tulisivat hulluksi pari viikkoa kuvailtua ihan sen takia, että pitää keskittyä välimerkkeihin ja tällaisiin pikku yksityiskohtiin. (H2)

Kuvailijan ominaisuuksista puhuttaessa haastateltavat tuovat esiin tarkkuuden. Kuvailusääntöjen tulkinta, välimerkit, oikeinkirjoitus ja asiasanat kaikki vaikuttavat siihen, miten tietoa löydetään ja millaiseksi kokoelma muodostuu ja miten asiakkaat löytävät aineiston. Kuvailijan on siksi oltava huolellinen. Toisaalta kokemus auttaa, ja kun riittävän monta kertaa toistaa samanlaista asiaa tai on törmännyt samantapaisiin ongelmiin, niin työ sujuu sulavammin. Kuvailijan pitää osata hahmottaa esimerkiksi teos, manifestaatio ja ekspressio, ja myös formaattien ja ohjeiden pitää olla hallussa (H4). Pitää olla analyyttinen ja tarkka.

Että tavallaan semmoisia käsitehimmeleitäkään ei sinänsä kannata säikähtää, että tai että niin kun. Kyllä sieltä jollain lailla sitten käytännön kautta kumminkin nekin alkaa aukeamaan. Ja toivottavasti tulevaisuuden kuvailukoulutuksessa-kin sitten keksitään tapoja millä niitä eri tasoja pystytään avaamaan, että. Mikä on se manifestaatio ja mikä on ekspressio ja ja muuta. (H4)

Kuvailijan pitää olla kiinnostunut työstään. Silloin on halua oppia, kehittyä ja tehdä mahdollisimman hyvää jälkeä. Haastateltava (H3) tiivistäi hyvät kuvailijan taidot: ”Kuvailutiedon hakeminen, soveltaminen ja kysyminen.” Hän lisää vielä, että kansalliskirjastolla on ohjeet kuvailuun ja niitä on osattava hakea, käyttää ja soveltaa. Erikoisempien tapausten kanssa tai ongelmien tullessa vastaan on osattava kysyä ja pohtia yhdessä ratkaisua.

Ja sitten sen hyväksyminen, etten minä tee täydellistä työtä, nostamme vain hattua seuraavalle, joka täydentää tietoja. Tämän hyväksyminen, että se on tällainen kuvailuyhteisö, jossa tietoa täydennetään. (H3)

Kuvailutyö on vaativaa ja aikaa vievää (H2). Sen takia on hyvä, jos siihen voi käyttää suuren osan työajasta. On hyvä, jos kuvailua tekevät todella panostavat kuvailutyöhön. Haastateltavan mielestä on vaikea ajatella, että kaikki tekisivät kuvailua, koska siihen vaaditaan paljon aikaa ja panostusta. Yksi haastateltavista (H1) kertoi, että kuvailusta helposti tulee pienen

piirin aluetta, koska siihen todella tarvitaan paljon aikaa oppia riittävällä tarkkuudella. Kuvailua on vaikea ”avata sellaiselle, joka sitä työtä ei tee”.

Kyllä sellainen helpottaa, että pystyy keskittymään siihen, mitä tekee ja pysyy kartalla siinä mitä pitää tehdä ja pystyy osallistumaan kaikkiin koulutuksiin. (H4)

Koska kuvailun opetusta järjestetään kirjastoalan koulutuksissa vähän, ei haastateltavan mukaan uutta kuvailijaa palkatessa oleteta, että tällä olisi paljon osaamista valmiiksi. Haastateltava (H2) toteaa, että ”varsinaisen työn oppii vaan tekemällä”. Uuden kuvailijan kanssa käydään perusasioita läpi olettamatta, että hän tietäisi niistä. Formaattit, kuvailusäännöt ja Finto käydään esimerkiksi läpi. Kaikkien haastateltavien vastaukset ovat samanlaisia siinä, miten kuvailu opitaan, eli opettamalla töissä kädestä pitäen. Tietyt asiat ja isot päälinjat kuvailusta voitaisiin kuitenkin opettaa jo alan opinnoissa (H4). Kun aineiston saa käsiinsä, joutuu eri tavalla pohtimaan sovellusohjeita ja miettimään ratkaisuja varsinkin erikoistapauksissa.

Kansalliskirjaston aktiivisuus kuvailun opetuksessa mahdollistaa sen, että jokaisen kirjaston tai kirjastokimpan ei tarvitse erikseen järjestää omaa opetusta (H3). Haastateltava H3 jatkaa, että Kansalliskirjaston opetus on myös joustavaa, sillä esimerkiksi talonmiehen tuokiot voi katsoa reaaliaikaisena tai ilmoittautuessa saa myös linkin, jonka avulla tallenteen voi myöhemmin katsoa.

Eräs haastateltavista antoi uusille kuvailijoille vinkkejä: uteliaisuus, ohjeisiin sukeltaminen ja kysyminen ongelmien tullessa eteen ovat tärkeitä asiat, jotka kannattaa ottaa huomioon (H4). Vaikka RDA-säännöt voivat vaikuttaa monimutkaisilta, ne saa otettua haltuun. Haastateltava rohkaisee, että kaikesta saa olla kiinnostunut. Myös hyvä yleissivistys auttaa kuvailussa.

Kaikenlaisia aineistoja tulee vastaan, niin kyllä se helpottaa jos tietää että heittää on tää kuuluisa tutkija joltakin alalta ja tunnistaa kieliä ja muuta niin kyllä kaikesta on apua. (H4)

6.5 Kuvailun tulevaisuus

Haastatteluissa keskusteltiin kuvailun tulevaisuudesta. Haastateltavat toivat esiin, mihin suuntaan kuvailu on kehittymässä ja miten kansainvälinen kehitys vaikuttaa kuvailuun kansallisella tasolla. Yhteistyöryhmien ja kokemuksen kautta haastateltavat ovat jo nähneet paljon muutoksia, mutta heillä oli tavoitteita ja tietoa myös tulevaisuuden kuvailusta.

Tulevaisuuden tavoitteena on yksi yhteinen metatietovaranto (H1). Se vaatii paljon organisoitumista, koska mukana on paljon toimijoita: kirjastojärjestelmätoimittajat, aineistotoimittajat, kunnat, kirjastot ja kirjastokimpat. Haastateltava jatkaa, että yhteinen metatietovaranto tarkoittaa myös sitä, että päätös liittymisestä tehdään jokaisessa kunnassa. Kysymys on, miten kaikki saadaan sitoutumaan ja ymmärtämään sen merkitys, vaikka se vaatii paljon työtä. Haastateltava H2 mainitsee linkitetyn datan kehittymisen olevan tulevaisuutta eli tavoite on, että tietue kuvailaan kerran ja muut linkittävät siihen. Tavoitteena on myös kuvailijoiden verkosto (H1). Kuvailu olisi silloin keskitettyä ja sitä tekisi harvempi, mutta heillä olisi enemmän osaamista, jota olisi helpompi ylläpitää.

Haastateltava kertoo tulevasta RDA:sta, MARC 21 -formaatin seuraajasta ja Melindan tallennusalustasta (H3). Melinda tallennusalustan myötä myös Suomeen tulisi bibframe eli siirryttäisiin kokonaan linkittävään systeemiin, vaikka osittain linkitystä tehdään jo nyt. American Library Association on jo ottanut uuden RDA:n käyttöön eli vielä odotellaan, milloin se valmistuu ja otetaan käyttöön Suomessa. Sen seurauksena myös formaatti vaihtuu. Haastateltava toteaa, että kuvailuun on tulossa paljon isoja muutoksia. Koska kuvailu on kansainvälistä, muutoksessa on pysyttävä mukana ja Melinda-yhteisö on samalla tiivistänyt yhteistyötä. Yhteistyöryhmissä mukana oleminen mahdollistaa sen, että pääsee näkemään muutoksia ennalta.

Mutta kun nämä formaatin vaihdos lähestyy ja kaikki RDA:han liittyvät jutut niin ajattelin että nyt on hyvä päästä mukaan eli näkemään alusta lähtien että miten sitä tulevaisuuden kuvailua tullaan tekemään koska siellä nyt väännetään niitä sovellusohjeita ja tämmöstä se on ollut todella mielenkiintoista. Välillä se menee tuolta noin mutta välillä sokea kanakin löytää jyvän. Eli ihan mielenkiinnosta ja siitä että haluan tietää mitä tulevaisuus tuo tullessaan. (H3)

Keskusteltaessa kuvailun tulevaisuudesta eräs haastateltavista nostaa esille automatiikan ja tekoälyn (H4). Niistä voi tulla apuvälineitä, mutta ihmistyö ei ole vielä katoamassa

mihinkään. Muutos on hidasta. Tulevaisuudessa olisi toivottavaa, että olisi sellainen kuvailujärjestelmä, joka tukisi työtä mahdollisimman hyvin.

Ei voi olettaa, että meillä olisi vuodessa jo joku mahtava täydellinen kuvailujärjestelmä ja siihen joku robotti hoitamaan tietokantahuoltoon. (H4)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kuvailun merkitys kirjastotyössä nousi esiin lähteistä ja haastatteluista. Kuvailutyötä tekevät kokevat työn tärkeäksi ja palkitsevaksi sekä merkittäväksi osaksi kirjastotyötä. Haastateltavat toivat esiin, että kuvailutyö on aina muutoksessa. Tässä opinnäytetyössä on kuvattuna kuvailun tämänhetkistä tilannetta haastateltavien näkemysten pohjalta, mutta muutaman vuoden kuluttua kuvailussa on tapahtunut jo paljon uutta. Muutokset luovat kuvailulle aina uutta tutkittavaa ja opittavaa, mikä tekee kuvailusta mielenkiintoista. Kaikissa haastatteluissa pohdittiin, miten tärkeää kuvailuun panostaminen ja huolellisuus ovat, koska silloin kuvailusta on hyötyä koko kirjastokentälle. Kuvailun tarkoitus on tuottaa mahdollisimman helposti käytettävää metadataa (Järvimäki, 2022). Järvimäen mukaan kuvailutyö onkin jatkuvaa kehittymistä, asiakkaiden tarpeiden huomioimista sekä yhä monipuolisemman aineiston käsittelyä.

Koulutusorganisaatioissa kuvailua opetetaan monin eri tavoin, eikä siihen ole yhtä selkeää tapaa. Kaikissa eri korkeakoulujen kuvailun opetuksissa vaihteli lähestymistapa aiheeseen. Kirjastoalan opetuksessa kuvailua usein yhdistetään muihin kirjaston tehtäviin. Kuvailun lisäksi kurssilla voidaan käsitellä kokoelmatyötä tai tiedonhakua. Haastateltavat kertoivat, että on hyvä, jos kuvailusta opetettaisiin perusasioita alan koulutuksessa. Kuitenkin kokemus ja työ opettavat eniten, koska töissä päästään tekemään kuvailua käytännössä ja siellä näkee, mitä kuvailutyö on oikeasti. Kuvailun opetusta tarvitaan alan koulutusorganisaatioissa sekä täydennyskoulutuksina, koska kohderyhmä on eri ja aihetta lähestytään eri tavalla. Koulutusorganisaatioissa opiskelijat ovat uusia alalla ja tarvitsevat perustietoa, kun taas täydennyskoulutuksessa on jo perustieto aiheesta, jolloin tarvitaan syvempää ymmärrystä.

Kuvailijalla on hyvä olla muun muassa tarkkuutta, pitkäjänteisyyttä ja hyvät tiedonhakutaidot. Kuten eräs haastateltava kertoi, kuvailua opeteltiin 80-luvulla käymällä alle 100-sivuinen säännöstö läpi ja siitä lähdettiin kuvailemaan. Tällä hetkellä, jos joku painaisi RDA:n, siitä tulisi 1000-sivuinen vaikearakenteinen opus. Haastateltava kuvaa tällä muutosta staattisesta maailmasta verkottuneeseen, jossa asioiden suhteet ovat monimutkaisempia ja haastavampia.

American Library Association (2017) toteaa, että kuvailijan on ymmärrettävä periaatteet formaattien, standardien ja yhteisten sääntöjen taustalla. Suominen ym. (2009, s. 293) kertovat, että yleissivistys ja aineiston tunteminen on tärkeää. Samoja asioita tuli esille myös haastatteluissa. Näiden lisäksi haastatteluissa korostettiin tiedonhakutaitoja, avun kysymistä ja yhdessä pohtimista. Kokemuksen kautta käsitteet ja ohjeet kuitenkin selkeytyvät, ja siksi kuvailun monimutkaista maailmaa ei tarvitse säikähtää.

Ajankohtaisia asioita kuvailussa ovat muun muassa keskittäminen, automatisointi ja kuvailuyhteistyö. Kaikissa haastatteluissa keskusteltiin laadukkaan kuvailun merkityksestä. Haastateltavat näkivät keskittämisen edut. Kuvailua tekevät ne, joilla on osaamista. Keskittämisen kautta pystytään paremmin ylläpitämään osaamista ja yhtenäistämään toimintaa. Myös Jorun (2016) artikkelissa on kerrottu, että keskittämisen etuna on laadukkaampi metadata, joka vaikuttaa lopulta asiakaspalveluun ja tiedonhakuun. Metatietovisiossa (Frosterus, 2020) todetaan, että ”metatieto kannattaa tuottaa keskitetysti siihen tarvittavan syvän asiantuntijuuden vuoksi”. Yksi haastateltavista toivoo, että tulevaisuuden kuvailujärjestelmä olisi sellainen, joka tukisi työtä mahdollisimman hyvin. Myös teoriaosan lähteet automatiikasta herättivät ajattelemaan, miten kuvailijan työtä voidaan tulevaisuudessa tehostaa. Rutiininomaiset tehtävät halutaan automatisoida, jotta asiantuntijuutta vaativiin tehtäviin jää enemmän aikaa (Frosterus, 2020).

Yhteistyön kautta kuvailu muuttuu yhä nopeammin ja huomataan, miten työtä voidaan kehittää. Yhteistyön merkitys kuvailutyössä näkyy läpi opinnäytetyön. Teoriaosuudessa tuli esille, miten yhteistyö vaikuttaa koko kuvailukenttään. Kansalliskirjaston kuvailupolitiikassa (2021) kerrotaan, että yhteistyö on 2020-luvun kuvailussa tärkeässä asemassa. Haastatteluiden kautta selvisi, miten yhteistyö näkyy kuvailutyön arjessa ja miten kuvailijat hyötyvät siitä. Laajassa mittakaavassa näkyy standardien ja formaattien kehittyminen, ja yksittäisen kuvailijan työhön yhteistyö vaikuttaa verkostoitumisena, tiedon ylläpitämisenä ja uuden oppimisena. Kuvailun historian kautta huomataan, miten jokaisen kirjaston omista säännöistä on päädytty nykyiseen malliin. Kuvailusta on tullut yhä järjestelmällisempää, jotta se palvelisi mahdollisimman monenlaisia tarpeita.

8 POHDINTAA

Opinnäytetyössä selvitettiin yleisten kirjastojen kuvailutyötä. Huomasin jo opinnäytetyöni aloittaessa, että kuvailu on ajankohtainen aihe. On hienoa huomata, että se on ollut esillä opinnäytetyöni tekemisen aikana. Esimerkiksi Kirjastoverkkopäivillä lokakuussa 2023 aihe otettiin huomioon etenkin toisen päivän työpajoissa, joissa pohdittiin muun muassa automaattista sisällönkuvailua, linkitettyä dataa sekä kustantajametadataa.

Vastauksia löytyi tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin. Tutkimusongelmana oli selvittää kuvailun tilannetta yleisissä kirjastoissa. Erilaisten kirjastojen, luetteloiden ja aineistojen kautta on huomattu, miten tärkeää yhteiset säännöt ovat. Epätasaisista kuvailutiedoista on pikkuhiljaa siirrytty yhä enemmän säännönmukaiseen työhön. Aineistomäärän lisääntyessä ja monipuolistuessa täytyy keksiä uusia, tehokkaampia tapoja, joilla tietoa voi hallita. Kaikessa tähdätään laadukkaaseen kuvailuun ja monipuoliseen tiedon löytämiseen. Tällä hetkellä kuvailu on siirtymässä yhä tehokkaampaan maailmaan, jossa työtä keskitetään, tietoa linkitetään, säännöt tarkentuvat ja niitä noudatetaan yhdenmukaisesti. Kun kuvailu on ammattilaisten käsissä, työ on laadukasta, nähdään paremmin epäkohdat ja kehittämissideat.

Opinnäytetyön aikana olen ymmärtänyt kuvailutyön laajuuden. Vaikka keskittäminen ja työn tehostaminen ovat ajankohtaisia asioita, se ei tarkoita, että kuvailu jäisi muutaman ihmisen asiaksi. Tärkeää on ymmärrys kuvailun suhteesta muuhun kirjastotyöhön, vaikka kuvailutyötä ei tekisikään. Kuvailun perusteet on hyvä opettaa kirjastoalalla.

Koko opinnäytetyöprosessin ajan aiheen rajausta on ollut tärkeää. Aihe on laaja, ja jokaisesta opinnäytetyön osasta riittäisi vielä paljon enemmän tutkittavaa. Matkan varrella työ on löytänyt muotonsa ja tarkoituksensa, ja tästä on hyvä jatkaa kuvailun tutkimista. Hyödyllinen jatkotutkimusaihe olisi kuvailun opetus. Tässä opinnäytetyössä selvitettiin kirjastoalan korkeakoulujen kuvailun opetusta, mutta tätä voisi vielä selvittää tarkemmin ja laajentaa korkeakoulujen ulkopuolelle. Myös kuvailun historia antaa paljon mahdollisuuksia tarkempaan tutkimukseen ja sieltä saa varmasti uusia ajatuksia tähän päivään. Tässä opinnäytetyössä on selvitetty kuvailua yleisten kirjastojen näkökulmasta, mutta aihetta olisi hyvä tutkia myös korkeakoulujen näkökulmasta. Kuvailu ei ole pelkästään kirjastojen tehtävä, vaan sitä

tehdään esimerkiksi myös museoissa ja arkistoissa. Kuvailua tekevien organisaatioiden yhteistyötä olisi mielenkiintoista selvittää.

Haastateltavien valintaan vaikutti heidän kokemuksensa kuvailusta. Kaikilla oli paljon kokemusta, tietoa ja ideoita. He ovat hyvin innostuneita omasta työstään. Kun kyseessä oli teemahaastattelu, halusin, että heillä on ajatuksia eri teemoihin liittyen. Toisaalta tulokset olisivat olleet erilaisia, jos haastateltavat olisivat olleet uusia kuvailijoita. Oli mielenkiintoista saada vinkkejä kokeneilta kuvailijoilta uusille kirjastoalan tulokkaille. Koska haastateltavia oli pieni määrä, tulokset eivät ole yleistettävissä. Sen sijaan tulokset kertovat haastateltavien näkökulman.

Johtopäätökset on rakennettu haastateltavien tiedon sekä työssäni käytetyn teorian pohjalta. Opinnäytetyö voi antaa ideoita kehittämiseen ja jatkotutkimukseen. Luku kuvailun opetuksesta näyttää kokonaistilanteen, tapoja toteuttaa opetusta ja ehkä herättää uusia ideoita siihen. Toivottavasti haastateltavien ajatukset tulevaisuuden kuvailun kehityksestä toteutuvat. Opinnäytetyölle oli arvokasta saada haastateltavilta tietoa ja jakaa sitä eteenpäin.

Ajattelen, että tulevaisuudessa kehitetään ja hyödynnetään vielä enemmän automaation sekä tekoälyn tuomia mahdollisuuksia. Varsinkin sisällönkuvailuun automaatiosta tulee olemaan hyötyä. Yhä enemmän siirrytään kohti tehostettua toimintaa, jossa kuvailu tehdään kerran, se on linkitettyä ja yhteensopivaa. Kuvailun tulokset voidaan nähdä jo työtä tehdessä, mutta se on myös pitkän aikavälin työtä, jonka tulokset nähdään tulevaisuudessa.

LÄHTEET

- American Library Association. (2017). Core competencies for cataloging and metadata professional librarians. <https://alair.ala.org/handle/11213/7853>
- Coyle, K. (2016). *The evolving catalog: Cataloging tech from scrolls to computers*. American libraries. <https://americanlibrariesmagazine.org/2016/01/04/cataloging-evolves/>
- Denton, W. (2007). *FRBR and the history of cataloging*. Libraries unlimited. <https://york-space.library.yorku.ca/xmlui/bitstream/handle/10315/1250/denton-frbr-and-the-history-of-cataloging.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Eskola, J., & Vastamäki, J. (2010). Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola, & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1* (3. uudistettu ja täydennetty painos, s. 26–44). PS-kustannus.
- Frosterus, M., Hyvönen, N., Kananen, K., & Seppälä, M-L. (2020). *Kansalliskirjaston meta-tietovisio*. Kansalliskirjasto. <https://www.doria.fi/handle/10024/176353>
- Aulo, T. (1971). *Luettelointisääntöjen kansainvälisistä yhtenäistämisyrittämisistä*. Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 35. Helsingin yliopisto.
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö* (2. painos). Gaudeamus.
- Hulkkonen, J., Inkinen, J., Kallio, A., Koskela, M., Lappalainen, M., Lehtinen, M., Sjöberg, M., Suominen, O., & Yetukuri, L. (4.8.2021). *Sisällönkuvailun automatisoinnin haasteita ja ratkaisuja kulttuuriperintöorganisaatioissa*. Kansalliskirjasto. <https://www.doria.fi/handle/10024/180772>
- Hyvärinen, K., Riiheläinen, K., Seppälä, M-L., Hyvönen, N. (2023). Kuvailun laatusuositus 2023. *Kansalliskirjaston raportteja ja selvityksiä 2023 (1)* <https://www.doria.fi/handle/10024/186539>
- IFLA. (1961). Statement of principles. The international conference of cataloguing principles. https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/IMEICC/IMEICC1/statement_principles_paris_1961.pdf
- IFLA. (2016). *Statement of international cataloguing principles (ICP)*. https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/icp/icp_2016-en.pdf

- Isomäki, Pauliina. (2019). Tulevaisuuden luetteloinnin opiskelua verkossa. *Kreodi*, 1. <https://www.kreodi.fi/arkisto/artikkelit/tulevaisuuden-luetteloinnin-opiskelua-verkossa.html>
- Joru, J. (2016). Kuka luetteloi valtakunnassa? *Kirjastolehti*, (5), 20–25. <https://suomenkirjastoseura.fi/kirjastolehti/kuka-luetteloi-valtakunnassa/>
- Järvimäki, R. (5.1.2022). Meta muotoutuu moneksi: metadattaa kirjastossa. *Kirjavaa*. <https://kirjavaa.samk.fi/2022/01/meta-muotoutuu-moneksi-metadattaa-kirjastossa/#more-1201>
- Kansalliskirjasto. (i.a.). *Finto AI*. <https://ai.finto.fi/>
- Kansalliskirjasto. (2012). *Kansalliskirjaston kuvailupolitiikka ”aineistot tunnistettaviksi ja käyttöön”*. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/94311/Kk_kuvailupolitiikka.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Kansalliskirjasto. (2017). Kuvailuyhteistyö. <https://www.kiwi.fi/display/kuvailuyhteistyö>
- Kennedy, M. (2017). Old catalog cards [valokuva]. Flickr. <https://www.flickr.com/photos/orgmonkey/33573800961/> CC BY-SA-NC
- Kirjastopalvelu. (2022). *Kirjastopalvelu avasi uuden koulutuskanavan*. <https://www.kirjastopalvelu.fi/ajankohtaista/2022/2/24/kirjastopalvelu-avasi-uuden-koulutuskanavan>
- Kiviranta, M. (2022). *Metatieto osaaminen haasteena ammattikorkeakoulukirjastoille: amk metatietoasiantuntijan kyselyn tuloksia*. *Kreodi*. <https://www.kreodi.fi/arkisto/artikkelit/metatieto-osaaminen-haasteena-ammattikorkeakoulukirjastoille-amk-metatietoasiantuntijakyselyn-tuloksia.html>
- Kokkonen, O. (1979). *Luetteloinnin perusteet*. Tampereen arpatelias.
- Jyväskylän yliopisto. (2021). Laadullinen tutkimus. Koppa. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Kuvailustandardiryhmä. (2018). Katoavan tiedon jäljillä – metatietotyön merkitys digitalisoituvassa tietoyhteiskunnassa. *Tietolinja*, 2018(1). <https://tietolinja.kansalliskirjasto.fi/2018-1/1801-metatietotyö/>
- Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492>
- Lappalainen, M., Hulkkonen, J., Inkinen, J., Kallio, A., Koskela, M., Lehtinen, M., Sjöberg, M., Suominen, O., & ja Yetukuri, L. (2021). Automaattisen sisällönkuvailun ohjelmiston

- rakentaminen – case Annif. Signum, 2022 (4). <https://journal.fi/signum/article/view/113612>
- Melinda – Kansallinen metatietovaranto. (2023a). *Kuvailuprosessi*. <https://www.kivi.fi/display/melinda/Kuvailuprosessi>
- Melinda – Kansallinen metatietovaranto. (2023b). Yleistä Melindan koulutuksista. <https://www.kivi.fi/pages/viewpage.action?pageId=50168031>
- Oulun yliopisto. (i.a.). *Opinto-opas: informaatiotutkimus (HUK) 2023–2024*. <https://opas.peppi oulu.fi/ohjelma/32017>
- Peltonen, E-R. (20.4.2018). *Melinda osana kuvailun ekosysteemiä*. [PowerPoint-esitys]. Yleisten kirjastojen neuvosto. https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/20180420_YKN_Oulu_Melinda_16_9.pdf
- Puusa, A., & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudemus.
- Ruhanen, T., & Sarvilinna, M. (2018). *Muutoksen tekijät hyvässä seurassa: Suomen tieteellinen kirjastoseura 1970–2010*. Suomen tieteellinen kirjastoseura.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P., & Hyvärinen, M. (2010). *Haastattelun analyysi*. Vastapaino
- Seinäjoen ammattikorkeakoulu. (2023). *Kirjasto- ja tietopalvelualan tradenomi: opinto-opas*. <https://opinto-opas.seamk.fi/21/fi/45/55/1029>
- Seppälä, M-L., Kananen, K., Hyvönen, N., Lager, L., Frosterus, M., & Olkinuora-Tauru, M. (2021). *Kansalliskirjaston kuvailupolitiikka 2021–2030*. Kansalliskirjasto. <https://www.doria.fi/handle/10024/181611>
- Seppälä, M-L., (2015). Kuvailun muutoksen tilanne. Tietolinja, 2015 (2). <https://tietolinja.kansalliskirjasto.fi/arkisto/2015-2/kuvailun-muutos/>
- Sievänen-Allen, R. (1978). *Johdatus kirjastotieteeseen ja informatiikkaan*. Otava.
- Smalley, J. (1991). The french cataloging code of 1791: A translation. *The library quarterly*, 61(1), 1–14.
- Sung, M-G. (2013). Ten essential qualities for success: a new cataloging librarian’s guide from a supervisor’s perspective. Public libraries association. <https://publiclibrariesonline.org/2013/06/ten-essential-qualities-for-success-a-new-cataloging-librarians-guide-from-a-supervisors-perspective/>

Suominen, V., Saarti, J., & Tuomi, P. (2009). *Bibliografinen valvonta. Johdatus luetteloinnin ja sisällönkuvailun menetelmiin*. BTJ Kustannus.

Tampereen yliopisto. (i.a.). *Viestinnän monitieteinen kandidaattiohjelma*. <https://www.tuni.fi/opiskelijanopas/opintotiedot/tutkinto-ohjelmat/otm-82e1f1f8-f0ef-48f0-9854-f4f7837d9955?year=2022&activeTab=1>

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos). Tammi. (Alkuperäinen teos julkaistu 2002).

Turun ammattikorkeakoulu. (2022). *Kirjasto- ja tietopalvelualan koulutus: Opinto-opas*. <https://opinto-opas.turkuamk.fi/fi/21642/fi/21721/MKITIS22/445/year/2022>

Valtion kirjastotoimikunnan kirjastokäsikirjoja. (1952). *Kirjallisuuden luetteloimisopas* (2. painos). Werner Söderström Osakeyhtiö. (Alkuperäinen teos julkaistu 1934).

YKN metatietoryhmä. (2021). *Kirjastoaineistojen kuvailu yleisissä kirjastoissa: Kyselyn tulosten raportointi*. https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/ykn_metatietoryhma_kyselytulokset2021.pdf

Åbo Akademi. (i.a.) *Studiehandbok: Utbildningslinjen för samhällsvetenskaper*. <https://studiehandboken.abo.fi/sv/program/16139>

LIITTEET

Liite 1: Teemahaastattelun runko

Teemahaastattelun runko

- Haastateltavan työ kuvailijana
- Kuvailun merkitys
- Kuvailun muutokset ja kuvailutilanne nyt
- Kuvailun opiskelu ja kuvailussa tarvittavat taidot
- Kuvailun tulevaisuus